

Jenni Pauvert

**RASISMIN ESIINTYMINEN
LASTENSUOJELUSSA
MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN
PERHEIDEN KOHDALLA**
Vallitsevia tapoja ja tilanteita

Yhteiskuntatieteiden
tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Maaliskuu 2022

TIIVISTELMÄ

Jenni Pauvert: Rasismien esiintyminen lastensuojelussa maahanmuuttajataustaisten perheiden kohdalla. Vallitsevia tapoja ja tilanteita

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Sosiaalityön aineopinnot

Maaliskuu 2022

Rasismi voi vaarantaa lapsen oikeuden turvalliseen kasvuun ja kehitykseen. Lisäksi koko perheen hyvinvoinnin ja rasismien kokemusten yhteys tulisi huomioida lastensuojelussa. Tutkielman tarkoituksena on tarkastella *”millä tavalla ja missä tilanteissa rasismi maahanmuuttajataustaisten perheiden kohdalla lastensuojelussa esiintyy?”* Tutkielman teoreettisina näkökulmina ovat maahanmuuttajan ja rasismien määritelmät sekä maahanmuuttajataustaisten perheiden rasismien kokemusten tarkasteleminen. Tutkielma on laadullinen kirjallisuuskatsaus, jonka aineisto koostuu 12:sta tutkimusartikkelista. Olen analysoinut aineiston teemoittelemalla, jonka pyrkimyksenä on tuoda esiin olennaiset asiakokonaisuudet.

Tutkielman tuloksina nousivat esille teemat valkoisesta oletuksesta ja yksilöllisen kohtaamisen puutteesta. Yksilöllisen kohtaamisen puutteen teema jakautuu kahteen alateemaan, kulttuuristamiseen ja värisokeuteen. Tulokset viittaavat siihen, että lastensuojelussa esiintyy rasismia monella eri tasolla. Valkoinen oletus on esimerkki rakenteellisesta rasismista. Tällä tarkoitetaan oletusta siitä, että perheiden tulisi toimia ja elää kuten valtaväestön edustajat ja sopeutua paikallisen yhteiskunnan toimintoihin muuttamalla samanlaisiksi. Valkoinen oletus ilmenee vallankäyttönä ja palvelujärjestelmän haasteina sekä maahanmuuttajataustaisten perheiden näkeminen ongelmina. Kyseinen oletus lisää perheiden pelkoja valtaväestöä ja lastensuojelua kohtaan. Yksilöllisen kohtaamisen puutteella tarkoitetaan toimintaa, jossa perhettä tai lapsia ei kohdattu omina kokonaisina yksilöinä. Kulttuuristaminen on uusrasismien muoto, jossa yksilöiden toimintatapoja selitetään kulttuurilla. Lastensuojelun työntekijät tekivät oletuksia muun muassa perheiden väkivaltaisuudesta ja vanhemmuudesta kulttuuritaustan perusteella. Sosiaalityöntekijät olivat värisokeita maahanmuuttajataustaisten perheiden ja nuorten kokemalle rasismille ja erityistarpeille. Värisokeudella tarkoitetaan taustan ja etnisyyden huomiotta jättämistä.

Johtopäätöksinä voidaan todeta, että rasismien tunnistamisessa ja huomioimisessa on parannettavaa. Rasismien tunnistamiseksi on ensin ymmärrettävä mitä rasismi on. Katsaus tarjoaa pohdinnan mahdollisuuden niin yksittäisille lastensuojelun työntekijöille kuin lastensuojelun järjestelmällekin. Muutos vaatii niin yhteiskunnassa vallitsevien kuin omien henkilökohtaisten asenteiden tarkastelua. Lastensuojelussa tulisikin olla riittävästi tietoa rasismien ja hyvinvoinnin yhteydestä. Toivoa tulevaisuuteen tuovat yksittäisten sosiaalityöntekijöiden huomioidut rasismien merkityksestä ja reflektoinnin tärkeydestä

Avainsanat: rasismi, maahanmuuttajat, maahanmuuttajataustaiset, lastensuojelu, kulttuuristaminen, värisokeus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

Taulukku	4
1. Johdanto	5
2. Maahanmuuttajat ja rasismi	7
2.1. Maahanmuuttaja	7
2.2. Rasismi	9
2.3. Maahanmuuttajataustaisten perheiden rasismikokemukset	11
3. Tutkimuksen tavoite ja menetelmät	14
3.1. Tutkimuskysymys, aineiston hankinta ja eettisyys	14
3.2. Tutkimuksen analyysi	17
4. Rasismien esiintyminen lastensuojelussa	19
4.1. Valkoinen oletus	19
4.2. Yksilöllisen kohtaamisen puute	22
4.2.1. Kulttuuristaminen	22
4.2.2. Värisokeus	24
5. Johtopäätökset	26
Lähdeluettelo	30
Liite 1 Aineiston esittely	37

Taulukkoluettelo

Taulukko 1 Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit	15
Taulukko 2. Tulosten teemoittelu	19

1. JOHDANTO

Maahanmuuttajataustaiset henkilöt kokevat tutkimusten perusteella rasismia Suomessa (EU-MIDIS II 2018; Seppänen ym. 2020, 88–96; Castaneda ym. 2015 270–292; Puuronen 2011; Rastas 2007). Lastensuojelun keskiössä on lapsi, mutta perheen kanssa tehtävä työ on merkittävä osa työtä. Perheen vanhemmat yrittävät löytää paikkansa uudessa maassa samalla kun lapset tarvitsevat vanhempiensa tukea. On siis tärkeää, että koko perheen tilanne otetaan huomioon. Lastensuojelu on yksi merkittävä maahanmuuttajia kohtaava sosiaalityön toimija, sillä maahanmuuttajataustaiset perheet ovat yliedustettuina lastensuojelun asiakkuuksissa (Anis 2008, 47; Hiitola & Heinonen 2009, 61; Katisko 2012, 18–20). Tässä kandidaatin tutkielmassani tutkin rasismia lastensuojelutyössä. Tutkin sitä, millä tavalla rasismi ilmenee. En oleta, että lastensuojelu itsessään olisi rasistinen, mutta rasismia esiintyy vähintäänkin maahanmuuttajataustaisten perheiden kokemuksina. Olen kiinnostunut siitä, missä tilanteissa ja millä tavalla rasismia lastensuojelussa kyseisten perheiden kohdalla esiintyy. Perheen rasismikokemuksilla on yhteys sen jäsentensä hyvinvointiin (Rask & Castaneda 2019, 239; Priest ym., 2013, 118–119 Paine & Stanley 2020). On siis tärkeää, että sosiaalityöntekijä tunnistaa koko perheen tilanteen ja siihen vaikuttavat tekijät.

Sosiaalityön ammatillinen perusta nojautuu ihmisarvoon, ihmisoikeuksiin ja sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen. Asiakkaiden lähtökohtien huomioiminen on sosiaalityön kulmakivi kaikissa asiakaskontakteissa ja vuorovaikutustilanteissa. Sosiaalityöntekijöillä on velvollisuus estää asiakkaitensa kokemasta syrjintää ja rasismia sekä otettava huomioon perheiden ja yksilöiden erilaisuus ja monimuotoisuus. (Talentia 2017, 10–23.) Uskon, että myös sosiaalityöntekijä hyötyy itse siitä, että hänellä on työssään toimivia käytäntöjä rasismin tunnistamiseen ja puheeksi ottamiseen, ja siten voimavaroja työntekoon. Ensimmäiset askeleet ovat rasismin laajuuden ja monimuotoisuuden ymmärtäminen ja oman toiminnan reflektointi. Lastensuojelussa puututaan perheen yksityisyyteen, jolloin on samanaikaisesti huomioitava sekä lapsen turvallinen kasvu ja kehitys että kohdeltava perhettä kunnioittavasti. Maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa työskentelyyn liittyy myös epäoikeudenmukaisten käytäntöjen vastustaminen ja esiintuominen yhteiskunnallisella tasolla (Talentia 2017, 10–23). Suomalaisessa yhteiskunnassa puhutaan usein tasa-arvoisesta

kohtelusta, jolla mielestäni tulisi tarkoittaa yhdenvertaista ja tosiasiallista tasa-arvoa, merkiten sitä, että maahanmuuttajataustaisilla perheillä olisi yhtäläiset mahdollisuudet palveluiden saatavuuteen tai yhteiskunnan jäseneksi pääsemiseen.

Kiinnostukseni monikulttuuriseen sosiaalityöhön ja sen ilmiöihin juontuu niin työhistoriastani kuin omista elämäkokemuksistani. Oma kokemus maahanmuutosta voi antaa syvemmän ymmärryksen maahanmuuttajien kokemuksista sosiaalityöntekijänä (Turtiainen ym. 2020, 6; Rastas 2007, 14–15). Minulla on omakohtaista kokemusta neljän viime vuoden ajalta maahanmuuttajana Saksassa ja vuoden kokemus vapaaehtoistyöstä Nigerian miljoonakaupungista Lagosissa kymmenen vuoden takaa. Nigeriassa työskentelin 3–10-vuotiaiden lasten kanssa koulussa, mutta erityisesti koen vuoden Nigeriassa tuoneen kokemuksen siitä, miltä tuntuu elää erilaisessa kulttuurissa ja erottua näkyvästi valtaväestöstä. Saksassa työskentelin sosionomina varhaiskasvatuksessa alueella, jossa valtaosalla perheistä oli maahanmuuttotausta. Ennen Saksaan muuttoa työskentelin nuorten parissa monikulttuurisella alueella Helsingissä. Tällä hetkellä olen itse paluumuuttaja, maahanmuuttajan puoliso ja maahanmuuttajataustaisen lapsen vanhempi.

Tutkielmani seuraavassa luvussa määrittelen tutkielmassani käytettäviä käsitteitä, maahanmuuttajataustaista henkilöä ja rasismia ja esittelen lapsille ja vanhemmille tehtyjä rasismitutkimuksia. Kolmannessa luvussa esittelen tarkemmin tutkimuskysymykseni ja kerron tutkielmani toteutuksesta, aineiston keruusta ja analysoinnista. Neljännessä luvussa raportoin tutkielmani tulokset, jotka olen jakanut tutkimustulokset kahteen alalukuun. Lopuksi vedän yhteen johtopäätökset ja pohdin tutkielmani tuloksia.

2. MAAHANMUUTTAJAT JA RASISMI

2.1. Maahanmuuttaja

Laissa kotouttamisen edistämiseksi (30.12.2010/1386) 3§:ssä maahanmuuttaja määritellään henkilöksi, ”joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnettyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty oleskelukortti.”

Tilastokeskuksen (2021) mukaan ulkomaalaistaustaisten osuus on kasvanut vuodesta 2000 vuoteen 2020 reilusta kahdesta prosentista kahdeksaan prosenttiin. Suomessa asui vuoden 2020 lopussa 444 031 ulkomaalaistaustaista henkilöä. Tilastokeskus käyttää termiä ulkomaalaistaustainen, jolla tarkoitetaan henkilöä, jonka joko kumpikin tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt muualla kuin Suomessa. Koska Tilastokeskus ei laske ulkomaalaistaustaisiksi henkilöitä, jonka toinen vanhempi on syntynyt Suomessa, on maahanmuuttajataustaisia (ks. seuraava kappale) henkilöitä enemmän. Luvuista voidaan havaita, että ulkomaalaistaustaisten osuus on kasvanut merkittävästi viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Suomessa suurimmat ulkomaalaisryhmät ovat Venäjän tai entisen Neuvostoliiton, Viron, Irakin, Somalian ja entisen Jugoslavian valtioiden alueilta (Tilastokeskus 2020).

Maahanmuuttajille ei ole vakiintunut yhtä kaikissa tilanteissa, tilastoissa ja tutkimuksissa käytettävää määritelmää. Mediassa ja arkikielessä Suomessa maahanmuuttajalla tarkoitetaan kaikkia vieraskielisiä maahan muuttaneita ja heidän jälkikasvuaan, eli nk. ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajia (Anis 2008, 24–26). Monissa muissa maissa, kuten Kanadassa, Iso-Britanniassa ja Australiassa maahanmuutolla on pidempi historia. Kyseisissä maissa maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa lastensuojelussa tehtävää työtä nimitetään monikulttuuriseksi tai etniseksi sosiaalityöksi. Useissa tutkimuksissa eri etniset ryhmät erotellaan omikseen, kuten afroamerikkalaiset tai eteläaasialaiset. (Congress & Conzales 2013; Laird & Prospera 2019.) Maahanmuuttajat ovat Suomessa hyvin heterogeeninen ryhmä, joihin kuuluvat turvapaikanhakijat, pakolaiset, itsenäisesti maahan muuttaneet, perheenyhdistämishojelman kautta tulleet ja paluumuuttajat. Suomeen muuton taustalla on yleisimmin työ, perhesuhteet ja opiskelu (Maahanmuuttovirasto 2021). Vuonna 2020 Maahanmuuttovirasto teki perheen, opiskelun ja työn perusteella 27 454 myönteistä oleskelulupapäätöstä ja EU-kansalaisen rekisteröintiä. Samana vuonna 2066

turvapaikanhakijaa sai myönteisen päätöksen kansainvälisen suojelun perusteella. (Migri 2021.) Kaikilla eri ryhmillä on kokemus omasta tutusta elämästään ja ympäristöstään irrottautumisesta, uuden elämän, kulttuurin ja maan tuomista haasteista sekä uuden pohjan rakentamisesta (Heikkilä-Daskapoulos 2008, 17).

Heikkilä-Daskapoulousin (2008, 4) mukaan maahanmuuttaja ei kuitenkaan kuvaa hyvin Suomessa syntyneitä tai kasvaneita lapsia. Tilalle on ehdotettu käytettäväksi monikulttuurinen tai maahanmuuttajataustainen henkilö. Monikulttuurisuutta voidaan Congress & Conzalessin (2013) mukaan pitää kattoterminä, jolla tarkoitetaan erilaista etnistä, rodullista, kansallista tai uskonnollista taustaa. Laajimmillaan monikulttuurisuus-termin alle kuuluvat myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt (Mallon 2013). Kun monikulttuurisuus-termiä käytetään määriteltäessä perhettä tai henkilöä, voi haasteena olla käsitteen laaja-alaisuus ja kohdetta eksotisoiva sävy. Käytän tutkielmassani termiä maahanmuuttajataustainen, jolla tarkoitan henkilöitä, jotka ovat joko itse syntyneet ulkomailla tai ainakin toinen heidän vanhemmistaan on syntynyt muualla kuin Suomessa. Täten pystyn ottamaan tarkasteluun myös toisen sukupolven maahanmuuttajat. Tiedostan, että sanat ja määritelmät luovat merkityksiä ja maahanmuuttaja-termi erottaa valtaväestöstä, mutta selontekojen lisäksi pyrin puhumaan oikeista ihmisistä (Rastas 2013). Tunnistan, että maahanmuuttaja-termi kategorisoi ja on vain yksi ihmistä kuvaava termi, joka kuvaa ainoastaan muuttoliikkeeseen liittyvää historiaa. Päädyin kyseiseen termiin siksi, että tämä mahdollistaa eri syistä ja eri tilanteissa olevien maahanmuuttajien tarkastelun. Termi on yleisesti suomalaisissa ja eurooppalaisissa tutkimuksissa tällä hetkellä käytetty termi ja useat maahanmuuttajia koskevat tutkimukset käsittelevät juuri ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajia (Dominelli 2018). Vaikka tässä tutkielmassa keskityn ainoastaan maahanmuuttajataustaisiin perheisiin, tiedostan, että he eivät ole ainoa rasismia kohtaava ryhmä.

Erotuksena maahanmuuttajataustaisista henkilöistä käytetään kirjallisuudessa valtaväestö ja kantaväestö termiä. Kantaväestö käsittää ryhmän kuuluvan yhteen selkeään ryhmään, esimerkiksi kielellisesti ja kulttuurisesti. Pidän jaottelua kantaväestöön ja maahanmuuttajataustaisiin hieman puutteellisena, sillä myös nämä ryhmät ovat kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisia. Valtaväestö taas kuvaa yhteiskunnallista rakennetta ottaen huomioon eri ryhmien väliset valta-asemat, (Martikainen ym. 2006, 9–41) minkä takia käytän itse työssäni tätä termiä.

2.2. Rasismi

Rasismia on määritelty monella eri tavalla ja se sisältää useita alakäsitteitä ja ilmenemismuotoja. Rasismia yhtenä määritelmänä on yhdistää sekä aatteet ja ideologia että toiminta ja toiminnan seuraukset (Rastas 2005, 69–116). Jani Sinokki (2017, 272–287) määrittelee rasistisen ajattelun koostuvan kolmesta eri oletuksesta: *Ensimmäiseksi* kohderyhmän ajatellaan olevan yhdenmukainen ja suhteellisen tarkkarajainen. *Toiseksi* kaikkien kohderyhmän edustajien uskotaan olevan tietynlaisia. *Kolmanneksi* kohderyhmän ajatellaan muodostuvan rodun, etnisyyden, kulttuuritaustan, uskonnon tai kielen perusteella. Ihmisten yksilölliset piirteet siis sivuutetaan ja ihmisryhmään liittyvät piirteet asetetaan ensisijaisiksi. (Sinokki 2017, 272–287.) Työssäni yhdistän sekä Rastaa että Sinokin määritelmät. Ajattelen, että rasismia ilmenee monella eri tasolla. Mielestäni Sinokin määritelmä rasistisesta ajattelusta kiteyttää rasismia erilaiset alakäsitteet (vanha rasismi, uusrasismi, arkipäivän rasismi ja rakenteellinen rasismi), jotka seuraavassa kappaleessa avaavat. Ryynänen (2021, 338–339) eritteli ilmenemismuodot tekoihin ja toimintoihin sekä ajatteluun, asenteisiin ja tunteisiin. Väkivalta, hyväksikäyttö ja alistaminen ovat näkyviä ja helpommin tunnistettavia tekoja ja toimintoja, kun taas ennakoasenteet ja toiseuttaminen vaikeammin havaittavia rasismia muotoja. Syrjintä ja rodullistaminen voivat ilmetä sekä tekojen että ajattelun tasolla. (Mt.) Rasismi voi ilmetä eri tavoin ja eri tilanteissa, ja koen, että juuri nämä tavat ja tilanteet jakavat tutkijoita.

Rasismintutkija Vesa Puuronen (2011, 56–63) jakaa rasismia käsitteen uuteen ja vanhaan rasismiin. Vanhalla rasismilla tarkoitetaan helposti tunnistettavaa ajatusmallia rodusta, jotka voidaan erotella ja asettaa arvojärjestykseen fyysisten tunnusmerkkien sekä psyykkisten ja fyysisten ominaisuuksien perusteella. Uusrasismi on sen sijaan vaikeammin tunnistettavaa, missä ihmiset jaotellaan kulttuuristen piirteiden, kuten kielen, uskonnon tai tapojen, perusteella eri ryhmiin. Suomessa venäläiset, somalit, muslimit ja ylipäätään kaikki maahanmuuttajaryhmät ovat (Mt.) mukaan joutuneet juuri uusrasismia kohteeksi. Rakenteellisen rasismia määrittelyssä, tietyt normit, prosessit tai käytännöt asettavat tietyt ihmisryhmät kulttuurinsa, etnisen tai rodullisen ryhmänsä vuoksi joko huonompaan asemaan tai edesauttavat oman hyväosaisen aseman säilyttämistä (Puuronen 2011, 58–60; Elfving Ström 2021, luku 11). Keskinen (2021) mukaan myös terveiserot etnisten ryhmien ja valtaväestön välillä ovat yksi rakenteellisen rasismia ilmenemismuoto (Keskinen 2021, luku 3). Elfving Ström (2021, luku 11) kirjoittaa artikkelissaan *Rasismi ja rodullistaminen: askelmerkkejä*

rasisminvastaiseen sosiaalityöhön modernista rasismista, jolloin eri ihmisryhmään kohdistuvat ennakkoluulot ja odotukset ovat hienovaraisia ja ilmenevät vertauskuvallisena vastenmielisyytenä. Arkipäivän rasismiksi kutsutaan arkielämän ilmiöiden, kuten sanojen, puheen ja eleiden yhdistäminen rakenteellisiin käytäntöihin (Rastas 2005, 76; Puuronen 2011, 60–63).

Yhdyn sekä Puurosen että Elfving Strömin näkemyksiin siitä, miten hienovaraisen ja piilossa tapahtuvan rasismien tunnistaminen on haastavaa. Tunnistaminen olisi tärkeää sillä tutkimusten mukaan juuri arkipäivän rasismia ihmiset kaikkein eniten kohtaavat (Seppänen ym. 2020, 88–96; Castaneda ym. 2015 270–292; Rastas 2007). Suomessa käytävän rasismikeskustelun haasteena on Rastaa (2005, 69) mukaan se, ettei rasismia mielletä tapahtuvan ”meillä”. Kuitenkin Suomessa, kuten muissakin eurooppalaisissa maissa, rasistinen ajattelu ja kolonialistiset toiminnot ovat olleet yleisesti hyväksytyjä 1900-luvulla. Yhteiskunnallisesti Suomi on halunnut pysyä keskusteluissa puolueettomana ja viattomana osapuolena, jolloin keskustelun avaaminen epäkohdista on haastavaa. (Keskinen, Rastas and Tuori 2009, 7–21; Leinonen 2012, 215.) Näen, että osana taustalla voivat vaikuttaa rasismien määritelmät. Jos rasismien ajatellaan olevan vanhaa rasismia, joista esimerkkinä toisen maailman sodan juutalaisvaino, tuntuvat tapahtumat kaukaisilta. Keskustelu olisi tärkeää, sillä se on Rastaa (2005, 69) mukaan yksi keino edistää rasismista kärsivien asemaa yhteiskunnassa ja sitä kautta tasa-arvoa. Uusrasismia tapahtuu merkittävästi tutkimusten mukaan suomalaisessa nyky-yhteiskunnassa, esimerkiksi kansainvälisessä vähemmistöjä ja syrjintää koskevassa kyselytutkimuksessa Suomi oli *Being Black in the EU*-tutkimuksen mukaan 12 maan rasistisin valtio (EU-MIDIS II 2018; ks myös “Tummaihoisena EU:ssa Toinen Euroopan unionin vähemmistöjä ja syrjintää koskeva tutkimus” 2019). Yleisimpiä rasistisen häirinnän muotoja olivat tutkimuksen mukaan arkipäivän rasismiin lukeutuvat sanalliset vihjeet, loukkaavat kommentit ja väkivallalla uhkailu (mt). Pohdin sitä, miten rasismien tunnistaminen ja vastustaminen voivat olla siihen perehtymättömälle haastavaa. Sanat, eleet ja ajatukset ovat ilman syvempää tarkastelua ja pohdintaa arkipäivän ohimeneviä tilanteita rasismia kokemattomalle, mutta syvästi haavoittavia sen kohteena olevalle. Sosiaalityöntekijöiden tulisi Aniksen (2008, 91) mukaan kiinnittää huomiota omiin ennakkoluuloihin, huomata omien asenteiden vaikutukset sekä tarkastella omaa suhtautumistaan. Sosiaalityöntekijäisyys tai sosiaalityön eettiset rasismien vastaiset arvot eivät tee työstä vielä syrjinnästä ja rasismista vapaata (Dominelli 2018). Ymmärrän sen tarkoittavan sitä, että sosiaalityö ei tule ikinä valmiiksi. Työn menetelmiä ja arvoja tulisikin reflektoida ja pohtia koko työuran ajan.

Haluan vielä nostaa esiin rasismiin liittyvän käsitteen värisokeudesta (color-blindness). Elfving Strömin (2021, luku 11, kappale, *miksi sosiaalityössä pitää puhua rodullistamisesta?*) mukaan kyseessä on erityisesti Pohjoismaissa esiintyvä ajattelutapa, jossa jokainen kohdataan tasa-arvoisesti ja etnisyys sivuutetaan kokonaan. Haasteena tällaisessa tavassa on ihmisen kokonaisuuden huomiotta jättäminen sekä valtarakenteiden olemassaolon sivuuttaminen (mt). Tämä voi esimerkiksi näkyä siinä, että rasismien kokemukset ja valtaväestökunnan ylivoima jätetään huomioimatta. Lisäksi siinä jätetään ihmisen identiteetille tärkeitä asioita, kuten tausta huomioimatta. Dominelli (2018) tarjoaa yhden selityksen värisokealle lähestymiselle. Valtaväestöä edustavat sosiaalityöntekijät saattavat pelätä rasisteiksi leimaantumista ja jättävät siksi maahanmuuttajataustaisten perheen kulttuurisen erilaisuuden huomioimatta (mt). Taustan ja siihen vaikuttavien erityispiirteiden huomioiminen olisi kuitenkin tärkeää. Maahanmuuttajataustaisten perheiden kohdalla myös sillä, mikä on ollut maahantulon taustalla, on merkitystä: onko irtautuminen tapahtunut vapaaehtoisesti ja suunnitellusti vai pakon sanelemana. Turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten elämässä uuden maan tuomien haasteiden lisäksi perhettä kuormittavia tekijöitä voivat olla traumat, perhesuhteiden rikkoutuminen ja erilaiset terveysongelmat (Kuusio ym. 2020, 12–14).

2.3. Maahanmuuttajataustaisten perheiden rasismikokemukset

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen teettämässä FinMonik 2018–2019-tutkimuksessa tarkasteltiin ulkomaalaistaustaisen aikuisväestön hyvinvointia ja terveyttä ja niiden taustatekijöitä. Tutkimukseen osallistuneista liki 40 % oli kokenut viimeisen vuoden aikana syrjintää. Kyselyyn osallistuneet ovat kokeneet usein turvattomuuden tunteita, erityisesti yleisötapahtumissa (24 %), mutta myös kodin lähistöllä (8 %). (Seppänen 2020, 88–94.) Turvattomuuden kokemuksen yhtenä taustaselittäjänä voi olla kokemus syrjityksi tulemisesta (Castaneda ym. 2015, 273–274). Kymmenen prosenttia ulkomaista syntyperää olevista työ- ja hyvinvointitutkimuksen vastanneista oli kokenut syrjintää sosiaalitoimessa tai Kelassa (mt). Etnisen alkuperän on arvioitu olevan yleisin syrjinnän peruste Suomessa ja Euroopan Unionissa (Euroopan Komissio 2015). Etninen syrjintä ja rasismi ovat hyvin lähellä toisiaan ja Suomessa on käytetty ilmiöistä, joita muissa maissa kutsutaan rasismiksi termejä suvaitsemattomuus, muukalaispelko ja syrjintä (Rastas 2005, 69). Rasismikokemuksilla ja yksilön hyvinvoinnilla on todettu olevan selvä negatiivinen yhteys sekä aikuisilla (Rask & Castaneda 2019, 239), että lapsilla ja nuorilla (Priest ym, 2013, 118–119). Tämän lisäksi

lapsilla, joiden vanhemmat kokevat rasismia, on alttius heikompaan psyykkiseen ja emotionaaliseen terveyteen (Paine & Stanley 2020). Pohdin sitä, miten paljon rasisminkokemukset lisäävät maahanmuuttajien pelkoja ja ennakkoluuloja lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä kohtaan, sillä sosiaalityöntekijä edustaa itsensä ja organisaationsa lisäksi myös Suomea ja suomalaisia viranomaisia. Uskaltavatko perheet tuoda esiin omia kokemuksiaan? Toisaalta sosiaalityöntekijä voisi olla myös tärkein rasismiin vastustaja ja maahanmuuttajataustaisen perheen rinnalla kulkija. Aniksen (2008, 102) mukaan rasismiin vastustaminen on erityisesti valtaväestöön kuuluvan tehtävä. On myös huomioitavaa, että osa maahanmuuttajataustaisista vanhemmista on muuttanut turvatakseen paremman elämän lapsilleen ja voi kokea lastensuojelun puuttumisen hyvin suurena arvosteluna heidän vanhemmuuttaan kohtaan. Lastensuojelun haasteena on kaksoissidos, perheiden auttaminen heidän kasvatustehtävässään, ja toisaalta lapsen turvallisuuden ja kasvun seuraaminen, eli perheiden tarkkailu sen onnistumisessa (Anis 2008, 100–101).

Anna Rastaa (2007) tutkimus valottaa lasten ja nuorten kokemuksia rasismista Suomessa. Rastaa etnografisen tutkimuksen tutkimuskohteena olivat lapset ja nuoret, jotka määrittivät itsensä suomalaisiksi, eikä lasten ja nuorten arkikokemuksia rasismista voitu selittää kulttuurieroilla. Tutkimuksen mukaan aikuiset ovat usein tietämättömiä lasten ja nuorten rasisminkokemuksista, eivätkä aina osaa auttaa ja tukea rasismia kohdanneita lapsia. Lasten omat mahdollisuudet vastustaa itseensä kohdistuvaa rasismia olivat tutkimuksen mukaan vähäisiä. Lisäksi suomalaisen yhteiskunnan tavat puhua rasismista eivät kannustaneet kokemuksista puhumiseen. Rastaa korostaa aikuisten vastuuta rasismiin tunnistamisessa ja rasismia kohdanneiden lasten ja nuorten tukemisessa. (Mt.) Lasten ja nuorten kertomukset rasismista olivat samankaltaisia esimerkiksi Ruotsissa, Iso-Britanniassa ja Kanadassa tehdyissä tutkimuksissa (ref. Rastaa 2007, 121). Merkittävä pohdinnan paikka mielestäni on se, miten tietämättömiä aikuiset ovat lasten kokemuksista. Lastensuojelun tehtävänä on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuun ja kehitykseen ja rasismikokemukset vaarantavat tämän oikeuden toteutumista.

Nuorten kiusaamis-, syrjintä- ja rasismikokemuksia on tutkittu yläkoulussa myös tuoreemmassa tutkimuksessa (Zacheus ym. 2019). Neljäsosa tutkittavista oli kokenut syrjintää tai häirintää koulussa. Tutkimuksen mukaan nuoret vähätelivät kiusaamis-, syrjintä- ja rasismikokemuksia silloin kun he olivat itse niiden kohteena (mt., 7–10, ks. myös Rastaa 2007, 131). Rasismia määriteltessä on mielestäni tärkeää painottaa ihmisten omia kokemuksia

rasismista. Se, että työntekijä ei huomaa tai huomioi rasismia, ei tarkoita, ettei sitä ole tai ettei se ole merkittävässä roolissa sitä kokeneen ihmisen elämässä. Nuorisotutkimusverkoston ja Terveyden ja Hyvinvoinnin laitoksen tutkimus tarkasteli vuonna 1997 syntyneitä lapsia. Tuloksena oli, että lapsiperheissä, joissa vähintään yksi vanhemmista oli syntynyt Suomen ulkopuolella, oli kaksi kertaa suurempi riski kodin ulkopuoliselle sijoitukselle (Kääriälä ym. 2020, 9–14). Kansainväliset tutkimukset ovat tunnistanee saman: maahanmuuttajataustaiset perheet ovat ylliedustettuina lastensuojelussa (Schick ym. 2016, 3–15; Euser ym 2011, 63–73). Sosioekonomiset tekijät ja koulutustausta selittivät osittain tuloksia (mt, 67–69; Schick ym. 2016). Toisena selityksenä tarjotaan perheen traumaattisia kokemuksia ja maahanmuuton myötä tulevia stressitekijöitä, kuten perheiden heikkoa integroitumista yhteiskuntaan (Kääriälä ym. 2020, 9–14; Schick ym. 2016, 7–8). Tunnistan haasteen siinä, että jos ei tunne itseään tervetulleeksi, on vaikeaa sopeutua uuteen elämään (ks. myös Käkelä 2020; Leinonen 2012, 218–220). Vanhempien ja koko perheen hyvinvoinnilla on merkitystä. Huonovointiset vanhemmat ja lapset tarvitsevat tukea kasvamisessa ja kasvattamisessa.

Merja Anis (2008) on tutkinut maahanmuuton erityiskysymyksiä ja niiden käsittelyä lastensuojelussa tarkastelemalla asiakaskeskusteluja ja haastatteleamalla niiden osapuolia. Tutkimuksessa lapset nostivat rasismien keskustelussa esiin, kun taas lastensuojelun työntekijät eivät pitäneet rasismia merkittävänä ongelmana. Toisaalta Aniksen mukaan lastensuojelun keskusteluissa olivat läsnä monikulttuurisuuteen liittyvät teemat: erilaisuus ja samanlaisuus sekä kulttuuri- ja rasismikysymykset. Kieleen, kulttuuriin ja valtayhteiskunnan toimintaan liittyvät ymmärtämisvaikeudet ovat maahanmuuttajataustaisten kanssa työskennellessä erityisiä huomioon otettavia seikkoja. Anis painottaa sosiaalityöntekijän merkitystä valtayhteiskunnan ja maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden, niin vanhempien, lasten kuin yhteisöjenkin, välillä. Tutkimuksen yhtenä tuloksena oli arkipäivän rasismien tiedostaminen ja siihen puuttuvien työmenetelmien kehittäminen. (Mt.) Lastensuojelulaissa (13.4.2007/417) on kaksi kohtaa, joissa on huomioitu maahanmuuttajatausta. Lapsen oikeus omaan kieleen, kulttuuriin ja uskontoon tulee huomioida niin keskeisenä periaatteena kuin sijaishoitopaikan valinnassa. Aniksen mukaan rasismi, syrjintä ja niiden tunnistaminen on yksi tärkeä tekijä maahanmuuttajien kanssa työskennellessä, sillä tämänkaltaiset kokemukset voivat olla maahanmuuttajalle arkipäiväinen ilmiö eri yhteiskunnan toiminnoissa ja ihmisten välisissä kohtaamisissa, mitä valtaväestön edustajat eivät usein ymmärrä (Anis 2008, 96–98; Anis 2013, 147–160). Lastensuojelussa olisi erityisen tärkeää ymmärtää perheen rasismikokemuksia, nähdä niiden mahdolliset vaikutukset vanhempien ja lasten elämässä sekä ottaa ne puheeksi.

3. TUTKIMUKSEN TAVOITE JA MENETELMÄT

3.1. Tutkimuskysymys, aineiston hankinta ja eettisyys

Tämän kandidaatin tutkielman tavoitteena on tarkastella rasismien esiintymistä lastensuojelussa. Ymmärrän esiintymisenä niin rasismien eri ilmiöt kuin sitä kokeneiden tai huomanneiden yksittäiset kokemukset.

Tutkimuskysymykseni on:

Millä tavalla ja missä tilanteissa rasismi maahanmuuttajataustaisten perheiden kohdalla lastensuojelussa esiintyy?

Tutkimus toteutetaan kirjallisuuskatsauksena eli tarkastelemalla aiempia aiheesta tehtyjä tutkimuksia review-tutkimuksen avulla. Review-tutkimuksessa analysoidaan ja arvioidaan aiempi aiheesta tehty tutkimusaineisto, sen tulokset, pohdinnat, havainnot ja johtopäätökset sekä tuodaan esiin olennainen. Tarkoituksena on luoda yleiskatsaus aiemmista tutkimuskysymykseen liittyvistä tutkimuksista ja tuottaa ajankohtaista tietoa, sekä toisaalta huomata mahdollisia tutkimusaukkoja. (Kallio 2006, 19.) ”Yleiskatsaus” nimestä huolimatta, review-tutkimus ei ole lyhyt vilkaisu tai yhteenveto (Salminen 2011, 1–5). Menetelmä rakentuu tutkijan analyysiin ja tutkimusaineiston arviointiin sekä tutkijan omaan pohdintaan ja oivalluksiin. Review-tutkimukselle on Kallion (2006, 21–24) mukaan ominaista syklimäisyys. Tutkimus jakautuu eri vaiheisiin, joihin voi tutkimuksen edetessä palata takaisin. Tutkimuksen vaiheita ovat tutkimusongelman määrittäminen, aineiston kokoaminen, analyysi, synteesi ja argumentaation rakentaminen (mt). Omassa tutkimuksessani palasin useasti takaisin edelliseen vaiheeseen. Alkuperäinen aiheeni käsitteli maahanmuuttajataustaisten kanssa tehtävää työtä lastensuojelussa, mutta tutustuttuani aineistoon, nousi rasismi merkittävänä tekijänä ja päätin vaihtaa aihetta. Tämän lisäksi muotoilin tutkimuskysymystä useamman kerran uudelleen. Review-tutkimustyypit voidaan jakaa kolmeen eri alalajiin: kuvailevaan ja systeemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen sekä meta-analyysiin. Oma kirjallisuuskatsaukseni on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, joka tarkastelee rasismien ilmiöitä lastensuojelussa maahanmuuttajataustaisten perheiden kohdalla laaja-alaisesti, ilman tiukkoja rajoituksia. (Salminen 2011, 6–7.)

Hain artikkeleita seuraavista tietokannoista: Andor, ProQuest, Ebsco ja Finna. Päähakusanoina käytin suomeksi ja englanniksi rasis* (racis*) AND “lastensuojelu” (“child protection”). Lisäksi kokeilin hakea termein multiculturalism OR multicultural OR “cultural diversity” AND “child protection” OR safeguarding OR child welfare sekä immigrant OR migrant AND “child protection”, suomeksi hakusanoina käytin maahanm* AND “lastensuojelu”. Otin mukaan ensimmäiselle hakukierrokselle tekstit, jotka liittyivät rasismiin tai syrjintään. Tallensin löytämäni 27 artikkelia otsikon ja lyhyen kuvaelman lukemisen perusteella Mendeley-viitteidenkäsittelyohjelmaan, jonka jälkeen kävin tiivistelmät läpi. Tiivistelmien perusteella tein erillisen artikkelit-kansion, johon siirsin varteen otettavat artikkelit. Valitsin tutkielmani aineiston taulukon 1 mukaisilla sisään- ja poissulkukriteereillä.

Taulukko 1 Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Sisäänottokriteerit:	Poissulkukriteerit:
Vertaisarvioitu (Jufo luokitus 3,2 tai 1)	Ei-vertaisarvioitu
Kielenä suomi tai englanti	Muut kielet
Vuonna 2010 tai sen jälkeen julkaistu	Ennen vuotta 2010 julkaistu
Vastaa tutkimuskysymykseen	Ei vastaa tutkimuskysymykseen
Tutkimuksen kohteena rasismi ja maahanmuuttajataustaiset perheet lastensuojelun kontekstissa	Tutkimuksen kohteena on jokin muu kuin maahanmuuttajataustaiset perheet
Saatavilla vapaasti verkossa	Ei vapaasti saatavilla

Tarkistin, että kaikki artikkelit saavat tasoluokittelun 1, 2 tai 3 Julkaisufoorumin luokittelussa, sillä siten olisin varma artikkelien laadusta. Kävin artikkelien tiivistelmät ja asiasanat läpi ja tarkistin käsitelläkö niissä maahanmuuttajataustaisia perheitä lastensuojelun kontekstissa, merkitsin artikkelit tähdillä ja siirsin ne uuteen kansioon. Rajasin selkeästi vain etnisiä vähemmistöjä, kuten Australian aboriginaaleja, Uuden-Seelannin Maoreja, tai seksuaalivähemmistöjä, koskevat artikkelit pois. Sen sijaan hyväksyin yksittäisiä etnisiä ryhmiä, kuten karibialaiset ja romanit (Maiter and Stalker, 2011; Vrabiescu, 2017), jos he lukeutuivat määrittelemääni maahanmuuttajataustaisiin perheisiin. Joissain artikkeleissa oli käytetty termiä etniset vähemmistöt (Sawrikar, 2019), mutta artikkeliin tutustuessani tutkimus kosketti maahanmuuttajataustaisia perheitä. Kävin artikkelien tiivistelmät uudelleen läpi ja tarkistin, että ne vastaavat tutkimuskysymykseeni. Kiinnitin huomiota siihen, että aineistossa käsitellään rasismia. Lopullinen tutkielmani aineisto koostuu 12 vertaisarvioidusta tutkimusartikkelista.

Tutkimukset ovat julkaistu seuraavissa vertaisarvioiduissa lehdissä: *British Journal of Social Work*, *Child Abuse and Neglect*, *Child and Youth Services Review*, *Ethnic and Racial Studies*,

European Journal of Social Work, International Social Work, Journal of Progressive Human Services, Plos One, Social Sciences ja Qualitative Social Work. Tutkimusaineisto on englanniksi, joista kaksi ovat kotimaisia (Turtiainen and Hiitola, 2019; Anis and Turtiainen, 2021). Aineistosta kaksi ovat ruotsalaista (Johansson, 2011; Eliassi, 2015), kaksi irlantilaista (Christie, 2010; Dalikeni, 2021), kaksi kanadalaista (Adjei and Minka, 2018; Akuoko-Barfi *et al.*, 2021), yksi australialainen (Sawrikar 2019) ja yksi espanjalainen (Vrabiescu, 2017) sekä kaksi kansainvälistä tutkimusta, joista toinen on norjalais-brittiläinen (Križ and Skivenes, 2010) ja toinen britti-hollantilais-saksalainen (Middel ym. 2020). Olen listannut artikkelit lyhyen kuvauksen kera liitteeksi tutkielman loppuun (Liite 1 Aineiston kuvaus). Aineistojen tutkimukset olivat pääasiassa laadullisia. Yhdessä oli käytetty sekä määrällisiä että laadullisia menetelmiä ja yksi oli määrällinen tutkimus. Tutkimuksissa on niin sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä maahanmuuttajataustaisten kanssa tehtävästä työstä, tilastoja sosiaalityöntekijöiden kirjauksista ja päätöksistä kuin maahanmuuttajataustaisten perheiden ja sijoitettujen nuorten kokemuksia lastensuojelussa. Yhdessä tutkimuksessa on tutkittu kansallisia lastensuojelun oppaita.

Lukuun ottamatta kahta artikkelia tutkimukset on tehty muualla kuin Suomessa. Tiedostan, että jokaisella maalla on omat erityispiirteensä niin maahanmuuttohistorian, väestörakenteiden, monikulttuurisuuspolitiikan kuin rasismista käydyn julkisen keskustelun suhteen. Näen että kansainvälinen tutkimusaineisto on kuitenkin aiheeni kannalta relevanttia, sillä yksikään maa ei ole rasismista vapaa. Maahanmuuttajataustaiset perheet ovat ylliedustettuina lastensuojelussa sekä Suomessa, että kansainvälisesti (Kääriälä ym. 2020; Schick ym. 2016, 3–15; Euser ym 2011, 63–73). Lisäksi tutkimukset rasismien vaikutuksista sitä kokevien hyvinvointiin heikentävästi ovat hyvin samansuuntaisia (Rask & Castaneda 2019, 239; Priest ym, 2013, 118–119 Paine & Stanley 2020). Päätelen, että rasismien esiintymisen tavat ja tilanteiden tutkimus lastensuojelussa Suomen ulkopuolella voivat vähintäänkin herätellä lastensuojelua ja sen työntekijöitä pohtimaan, onko samoja tilanteita havaittavissa omassa työpaikassa? Suomi ei tilastojen valossa näyttäytynyt rasistivapaana maana. Anis (2008) painotti sosiaalityöntekijöiden asenteiden ja oletusten reflektoinnin tärkeyttä. Lastensuojelussa esiintyvän rasismien tarkasteleminen muissa länsimaissa, antaa suomalaiselle lastensuojelutyölle ideoita lisätutkimusaiheisiin.

Tutkimuksen uskottavuus ja eettiset ratkaisut kulkevat käsi kädessä. Tutkijan on noudatettava hyvää tieteellistä käytäntöä, toimittava avoimesti ja vilpittä (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 5).

Kandidaatintutkielman opas sosiaalityön tutkintaohjelmassa (Kandiopas 2021–2022) ja hyvä tieteellinen käytäntö (TENK 2012) ovat ohjanneet oman tutkielmani tekemistä. Aineistoa hakiessani pyrin ehdottomaan tarkkuuteen ja avoimuuteen kirjaamalla lähdeviitteet tarkasti ja kertomalla prosessin vaiheista lukijalle rehellisesti. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija tekee valinnat ja ratkaisut, ja siten laadullinen tutkimus on jossain määrin subjektiivista (Puusa & Julkunen 2020, 189–201). Koko tutkielmaproessin ajan olen reflektoinut tekemistäni ja valintojani. Tutkimusaihe on itselleni mielenkiintoinen myös henkilökohtaisten kokemuksieni kautta. Onkin ollut tärkeää tiedostaa omat asenteet ja uskomukset tutkijapositionsa. Subjektiivisuuden tunnistaminen mahdollistaa objektiivisuuden (mt). Kuvaamalla tutkielmaproessi mahdollisimman läpinäkyvästi, niin aineiston keruu kuin analyysivaihekin, voidaan tutkielma toistaa. On kuitenkin otettava huomioon, että jokainen tutkija tulkitsee aineistoa eri tavalla, ja se ennemminkin rikastuttaa ja syventää tutkimusta (mt). Tutkielmaani arvioitaessa tulee huomioida, että kaikki artikkelit ovat englanninkielisiä. On mahdollista, että olen tehnyt käännösvirheitä tai ymmärtänyt tutkijoiden ajatuksia virheellisesti. Aineiston käsittelyyn ei liity salassapito-ongelmia, sillä aineisto koostuu kokonaisuutena aiemmin julkaistuista artikkeleista.

3.2. Tutkimuksen analyysi

Tutkielmani on laadullinen tutkimus. Analysoin aineiston käyttämällä aineistolähtöistä teemoittelua. Teemoittelun tavoitteena on poimia aineistosta tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet (Eskola & Suoranta 2008, 174–180). Tuomen ja Sarajärven (2018, luku 4) mukaan teemoittelussa painottuu se, mitä kustakin ilmiöstä on kerrottu. Tarkoituksena on hahmottaa aineistossa toistuvat keskeiset aihepiirit. Tutkijan tehtävänä on havaita yhteisiä teemoja, erotella ja löytää olennainen tutkimuskysymyksen kannalta sekä yhdistellä merkityksiä. Voidaankin sanoa, että teemoittelu tuo esiin toistuvia asiakokonaisuuksia. (Mt.)

Aloitin tutkimuksen analyysin tulostamalla kaikki 12 artikkelia kirjaseksi ja lukemalla kunkin tekstin läpi. Ensimmäisellä lukukerralla varmistuin vielä artikkelien vastaavan tutkimuskysymykseeni. Tämän lukukerran jälkeen palasin vielä hakemaan uutta aineistoa, sillä osa hakemistani aineistosta ei vastannutkaan tutkimuskysymykseeni. Tämä kuuluu kirjallisuuskatsauksen sykliseen luonteeseen. Seuraavalla lukukierroksella alleviivasin kaikki kohdat, jossa viitattiin rasismiin. Otin mukaan myös viittaukset rodulliseen syrjintään, rotuun ja antirasismiin. Peilasin lukemaani rasismin määrittelyihin ja pidin mielessä

tutkimuskysymyksiäni. Poimin alleviivauksista ne kohdat, jotka olivat tutkimusartikkeleiden tuloskohdissa. En ottanut huomioon artikkeleiden teoriataustoitusta. Hahmottelin nousseista kohdista käsitekartan ja pohdin, mitä suurempia kokonaisuuksia tilanteista ja tavoista syntyy. Kolmannella lukukerralla aineistosta alkoivat nousta selkeimmin esille teemat valkoisesta oletuksesta ja yksilöllisen kohtaamisen puutteesta. Jako on osittain keinotekoinen, sillä teemat kietoutuvat jossain määrin yhteen. Ymmärrän analyysissäni sekä perheen että yksittäisen lapsen ja nuoren yksilönä. Yksilöllisen kohtaamisen teeman alle jaottelin kulttuuristamisen ja värisokeuden alateemat. Seuraavassa kappaleessa esittelen teemat alalukuineen.

4. RASISMIN ESIINTYMINEN LASTENSUOJELUSSA

Tässä luvussa kuvaan teemoittelun avulla tehdyn analyysini tuloksia ja avaan muodostamiani käsitteitä. Vastaan tässä luvussa tutkimuskysymykseeni: *Millä tavalla ja missä tilanteissa rasismi maahanmuuttajataustaisten perheiden kohdalla lastensuojelussa esiintyy?* Käsittelen tässä kappaleessa nämä teemoitteluni kaksi pääteemaa ja toiseen liittyvät alateemat. Olen selventänyt tuloksia alle olevassa Taulukossa 2.

Taulukko 2. Tulosten teemoittelu

Rasismin esiintymisen tavat ja tilanteet lastensuojelussa		
Valkoinen oletus	Yksilöllisen kohtaamisen puute	
<ul style="list-style-type: none">• Vallankäyttö• Pelko• Ongelmien lähde• Palvelujärjestelmä• Muutos	<i>Kulttuuristaminen:</i> <ul style="list-style-type: none">• Väkivaltaisuus• Vanhemmuuden oletus• Negatiiviset leimat• Ympäristön asenteet• Tietoisuus asenteista	<i>Värisokeus (taustan huomioimatta jättäminen):</i> <ul style="list-style-type: none">• Rasismin kokemusten tunnistaminen• Kulttuuritaustan huomioiminen• Erityistarpeet

Tutkimuksen tuloksena syntyi kaksi yläteemaa, valkoinen oletus ja yksilöllisen kohtaamisen puute. Yksilöllisen kohtaamisen puutteen olen jakanut kahteen alateemaan, jotka ovat kulttuuristaminen ja värisokeus.

4.1. Valkoinen oletus

Tarkastelemissani aineistossani nousi esiin **oletus valkoisesta yhteiskunnasta**. Valkoisuutta ei usein tunnisteta valkoisten itsensä toimesta. Sillä tarkoitetaan oletusta siitä, että maahanmuuttajataustaisten perheiden tulisi toimia ja elää kuten valtaväestön edustajat ja sopeutua paikallisen yhteiskunnan toimintoihin muuttamalla samanlaisiksi (Kritz & Skiveness 2010, 2643–2645). Valkoinen yhteiskunta näyttäytyi ensiluokkaisena ja ylempiarvoisena, joiden kansalaisuuteen ja samanlaisuuteen kaikkien tulisi pyrkiä. Maahanmuuttajataustaisia ei

kuitenkaan täysmääräisesti hyväksytty yhteiskunnan jäseniksi. (Christie 2010, 210–213; Eliassi 2015, 567.) Valkoisella oletuksen miellän tarkoittavan ihonvärin lisäksi, myös laajemmin valtayhteiskunnan toimintojen oletusarvoa.

Valkoinen oletus on **yhteydessä vallankäyttöön**. Valtaväestö ja media määrittävät, minkälainen asema maahanmuuttajataustaisilla perheillä ja nuorilla on. Ymmärrän lastensuojelun olevan osa valkoista valtiota, jolloin muut instituutiot ja ympärillä vaikuttavat asenteet ovat yhteydessä lastensuojelun toimiin. Valkoista kulttuuria suosittiin aineistoni perusteella niin instituutioissa kuin ympäristössäkkin (Akuoko-Barf ym. 2021, 228; Kritz & Skiveness 2010, 2642). Valkoista oletusta tunnistettiin tapahtuvan kaduilla, poliisin toiminnoissa ja kouluissa sekä opettajien että sosiaalityöntekijöiden toimesta (mt). Valkoisiin perheisiin sijoitettujen mustien nuorten oletettiin muuttuvan ”mahdollisimman” valkoiseksi puhetyyliä, musiikkimakua ja kaveripiiriä muuttamalla (Akuoko-Barf ym. 2021, 228). Valkoinen oletus aiheutti maahanmuuttajataustaisissa perheissä **pelkoja**. Vanhemmat pelkäsivät lastensuojeluviranomaisten estävän lasten oikeuden kulttuuriinsa, eivätkä ilmoittaneet kotona tapahtuvaa kaltoinkohtelua. Vanhemmat olivat valmiita asettamaan lastensa oikeuden kulttuuriinsa heidän hyvinvointinsa edelle (Sawrikar 2019, 7–9). Maahanmuuttajataustaiset perheet halusivat suojella lapsiaan ja turvata heidän oikeutensa omaan kulttuuriinsa. Sawrikarin (2019, 10) mukaan australialalaisessa tutkimuksessa perheet selittivät pelkonsa juontavan osittain lähihistoriasta, sillä aborginaaleihin kohdistetut sopeuttamistoimet kielsivät oman kulttuurin harjoittamisen.

Aineistossani pohditaan lastensuojelussa tapahtuvaa yhteiskunnan valkoista oletusta paremmuudesta ja **maahanmuuttajien leimaamista** ongelmiksi. Ihmiset ja heidän kulttuurinsa esitetään **ongelmien lähteeksi**, eikä se tilanne missä he ovat. (Vrabiescu, 2017; Adjei and Minka, 2018; Sawrikar, 2019.) Christie (2010) tutki Irlannin kansallista Lapset ensin- opasta (*Children first*), joka on opas lasten suojelulle ja hyvinvoinnille. Lisäksi tutkimuksen kohteena oli oppaasta tehdyt kolme kehitysraporttia. Oppaasta ja raporteista kävi ilmi, että lastensuojelun toimintaperiaatteet vahvistavat valkoista identiteettiä oletusarvona. Rasismin, syrjinnän tai rakenteellisen epätasa-arvon ei havaittu aiheuttavan sosiaalisia ongelmia. Christien mukaan kulttuurit ja etniset eroavaisuudet esiteltiin mahdollisina sosiaalisten ongelmien lähteinä. (Mt, 204–206.) Samantyyppistä maahanmuuttajataustaisten syyllistämistä ongelmien lähteeksi havaittiin myös Vrabiescun (2017) tutkimuksessa, jossa tutkittiin romanien ”vapaaehtoisia” palautuksia ja lastensuojelun ohjelmia Kataloniassa.

Tutkimuksen mukaan lastensuojelun romaniperheet nähdään pelkkinä ongelmina ja heistä halutaan päästä eroon. Lastensuojelu yhdessä Katalonian hallinnon kanssa on luonut heille itselleen taloudellisen ratkaisun. Perheitä kiristetään lapsen adoptoinnilla, ja ainut tapa saada lapsi takaisin perheeseen on ottamalla vastaan menolippu Romaniaan. Sosiaalityöntekijät olettavat perheiden olevan kiitollisia tästä mahdollisuudesta. (Mt, 1673–1676.)

Aineistostani nousi esiin **lainsäädännölliset ja palvelujärjestelmän ongelmat**. Maahanmuuttajataustaiset perheet esitettiin englantilaisessa maahanmuuttolainsäädännössä negatiivisesti (Kritz & Skiveness 2010). Aniksen ja Turtiaisen (2021) tutkimuksessa nousi esiin se, kuinka suomalaisessa palvelujärjestelmässä maahanmuuttajataustaiset perheet ovat heikommassa asemassa. Turvapaikanhakijat ja maahanmuuttajat ilman oleskelulupaa ovat oikeutettuja vain välttämättömiin palveluihin, jolloin perheiden mahdollisuudet saada ennaltaehkäiseviä palveluja ovat minimaaliset. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät kuvaavat, kuinka eri virastot yrittävät löytää ensin palveluille maksajan. Jos kyseessä olisi ollut ”suomalainen lapsi”, tarvittavat palvelut olisivat jo järjestyneet. Kun perheet lopulta pääsevät lastensuojelun asiakkaiksi ovat ongelmat jo kärjistyneet ja lastensuojelun on turvaututtava vastentahtoisin tukitoimiin. (Mt.)

Christie (2010, 210–213) toteaa rassistien **toimintatapojen muuttamisen** rakenteellisella tasolla olevan **monimutkaista**. Ongelmista puhuminen ei ole aina johtanut antirasistisiin toimiin, vaan valkoisen paremmuuden valta-aseman pönkittämiseen. Haasteena voi olla, että keskustelu kääntyy valkoisiin itseensä. Valkoista ylivoimaa ei useinkaan valkoisten itsensä toimesta tunnisteta. Lisäksi ongelmana on, että rassistiseksi instituutioksi nimeäminen voi lisätä rassistien toimien hiljaista hyväksymistä. (Mt.) Ensimmäinen askel kohti muutosta on aineiston mukaan antirasistinen työote (mt; Anis & Turtiainen 2021). Miellän antirasistisella työtöteellä tarkoitettavan sosiaalityöntekijöiden reflektointia omista toimistaan, valkoisuuden ylivallan vaikutusten ymmärtämistä ja toimia asiakkaan etujen puolesta. Anis ja Turtiainen (2021, 13–15) tuovat esiin antirasistisen työtöteen mahdollisuuksia, joita ovat perheen kanssa luottamuksen rakentaminen ja lastensuojeluun kohdistuvien ennakkoluulojen vähentäminen. Tämän lisäksi sosiaalityöntekijä voi toimia maahanmuuttajataustaisten henkilöiden oikeuksien puolesta puhujana ja taistelijana. Antirasistinen työote vaikuttaa aineistoni perusteella olevan sosiaalityöntekijäkohtaista (mt, 6–7; Eliassi 2015, 266–267).

4.2. Yksilöllisen kohtaamisen puute

Kaikissa tarkastelemissani tutkimuksissa nousi esiin ongelma yksilöllisen kohtaamisen puutteesta. Tällä tarkoitan sitä, että perhettä tai lapsia ei osattu kohdata omina kokonaisina yksilöinä, joille kuuluu monia eri ominaisuuksia. Tässä teemassa keskityn sosiaalityöntekijöiden tai muiden perheen kanssa lastensuojelussa työskentelevien tekemiin oletuksiin kulttuurin perusteella ja värisokeuteen, eli perheen taustan huomioimatta jättämiseen. Jokainen perhe tulisi kohdata ilman ennakkoluuloja mahdollistaen perheelle tilaisuuden avata omia näkemyksiään ja kokemuksiaan (Anis and Turtiainen, 2021). Toisaalta on tärkeää tunnistaa juuri kyseisen perheen elämässä vaikuttavat haasteet, kuten rasismiin ja maahanmuuttoon liittyvät kokemukset (mt, 14; Johansson 2011, 546).

4.2.1. Kulttuuristaminen

Maahanmuuttajataustaiset perheet tulevat usein **kulttuuristetuksi**, jolla tarkoitan sitä, että perheen kaikkia toimintatapoja selitetään kulttuuritaustalla (tai uskonnon, kansalaisuuden tai rodun kautta). Aineiston mukaan länsimaiset valtiot ovat alkaneet kertoa tarinaa tasa-arvoisesta elämästä ja asettaneet oletuksen väkivaltaisista kulttuureista unohtaen oman historiansa sekä nykyhetkensä. Ongelmien selittäminen kulttuurilla antaa valtaväestölle lyömäaseen negatiivisille leimoille maahanmuuttajataustaisia perheitä kohtaan. (Eliassi 2015, 567–568.) Myös länsimaissa on epätasa-arvoisia sukupuolirooleja, muun muassa kotitöiden, työelämän etenemismahdollisuuksien ja lastenhoidon suhteen (Sawrikar 2019: 8). Maahanmuuttajataustaisten perheiden kulttuurisista tavoista painotetaan usein haitallisia ilmiöitä, kuten silpomista tai pakkoavioliittoa (Eliassi 2015, 567). Maahanmuuttajataustaiset perheet ovat aineistoni mukaan kohdanneet tilanteita, joissa sosiaalityöntekijä ei huomioi perheiden ongelmien taustalla olevia muita syitä, kuten köyhyyttä, työttömyyttä, syrjäytymistä, rasismia tai asumistilannetta (Križ and Skivenes, 2010; Eliassi, 2015; Sawrikar, 2019; Anis and Turtiainen, 2021).

Aineistoni perusteella yksi merkittävimmistä kulttuurisista oletuksista on maahanmuuttajataustaisiin kohdistuva **ajatus väkivaltaisuudesta** (Dalikeni 2021, 18). Maahanmuuttajataustaiset isät ja erityisesti muslimit tulivat aineistossani todennäköisemmin syyllistetyksi väkivaltaisiksi (Middel ym. 2020, 11; Eliassi 2015, 564–567). Sekasuhteessa (toinen vanhempi maahanmuuttajataustainen, toinen valtaväestöön kuuluva) valtaväestön edustaja on ”kunnon kansalainen” ja maahanmuuttajataustainen vanhempi se, joka

kaltoinkohtelee lastaan sukupuolesta riippumatta (Eliassi, 2015; Turtiainen and Hiitola, 2019). Turtiaisen ja Hiitolan (2019, 1056–1059) tutkimuksessa, sosiaalityöntekijä oli selvittänyt lapsen kohdistunutta perheväkivaltaa perheen venäläisen äidin kanssa, ja kertonut fyysisen kurituksen olevan ”täällä meillä Suomessa” kiellettyä. Maahanmuuttajataustainen äiti oli heti ilman selvitystä identifioitu tekijäksi, vaikka kyseisessä tapauksessa tekijä oli ollut perheen valtaväestön edustaja, suomalainen isä (mt).

Maahanmuuttajataustaiset perheet joutuivat aineiston perusteella kokemaan rasisia **oletuksia** siitä, ettei heidän harjoittama **vanhemmuus** lähtökohtaisesti voisi olla hyvää (Eliassi 2015, 560–564; Adjei & Minka 2018, 519–521; Dalikeni 2021, 17–18). Vanhemmat kokivat, että heidän mahdollisuutensa toteuttaa omannäköistään vanhemmuutta oli erittäin rajattua (Adjei & Minka 2015, 520). Pohdin sitä, miten verratessa vanhempien kasvatusta maan kasvatuskäsitteisiin, oletettiin, että jokaisen perheen tulisi pyrkiä niitä kohti. Vanhempia arvioitiin esimerkiksi sen perusteella, kuinka he osoittivat kiintymystään lapsiinsa. Dalikenin (2021, 14–15) tutkimuksessa vanhemmat arvioitiin kylmiksi, kun he eivät sosiaalityöntekijän käynnin aikana halanneet lapsiaan. Eliassin (2015, 564) tutkimuksessa sosiaalityöntekijä oli vastahakoinen puoltamaan arabi-isälle lapsen huoltajuutta. Sosiaalityöntekijä piti muslimi-isää epäsovinnaisena kasvattajana ruotsalaisessa yhteiskunnassa (mt).

Mediassa ja ympäristössä vaikuttavat asenteet vaikuttavat maahanmuuttajataustaisten perheiden kohteluun. Aniksen ja Turtiaisen (2021) artikkelista nousi julkisen keskustelun ja populististen mielipiteiden vaikutus sosiaalityöntekijöihin. Sosiaalityöntekijät eivät ole immuuneja yhteiskunnassa vallitseville oletuksille ja stereotyyppioille (mt, 7–11). Sosiaalityöntekijöillä näytti olevan haastavaa erottaa harmittomat tavat kaltoinkohtelusta, jolloin väärinymmärrykset eri tavoista voivat johtaa tarpeettomiin syytöksiin (Dalikeni 2021, 17–18). Mustien tapa ajaa tyttölasten hiukset pois, mikä on mustien kulttuurissa tavanomaista, oli raportoitu pahoinpitelynä (Adjei & Minka 2018, 520). Aiheettomia syytöksiä kokivat aineistossani myös sijaishuollossa eläneet nuoret. Nuoret kokivat tullessaan automaattisesti syyllistetyksi varkaustilanteessa. (Akuoko-Barfi ym. 2021, 228.)

Maahanmuuttajataustaiset perheet ovat **tietoisia itseensä** ja etniseen ryhmäänsä **kohdistuvista ennakkoluuloista** ja negatiivisista leimoista. Australialaisessa monimenetelmätutkimuksessa on tutkittu etnisiä vähemmistöjä ja perheväkivaltaa (Sawrikar 2019). Tutkimuksessa tuotiin esiin maahanmuuttajataustaisille asetettujen oletusten ja yleisen mediassa annetun kuvan vaikuttavuus perheiden toimintaan apua hakiessa. Maahanmuuttajataustaisille asetetut

rasistiset leimat väkivaltaisena kulttuurina voivat näkemykseni mukaan estää avun hakemisen ja ongelmien myöntämisen. Apua ei haluta hakea tai ongelmia myöntää, jos sen uskotaan vahvistavan oman etnisen ryhmän negatiivista leimaa valta-yhteiskunnassa (mt, 9–10).

4.2.2. Värisokeus

Värisokeudessa tyypillistä on taustan ja yksilöiden erityispiirteiden huomioimatta jättäminen. Tällä lähestymistavalla pyritään tasa-arvoon, mutta näen, että se estää tosiasiallisen tasa-arvon toteutumisen. Aineistossa toistui maahanmuuttajataustaisten perheiden ja nuorten rasismikokemukset ja heidän erityistarpeidensa sivuuttaminen. Erityistarpeina nimettiin kulttuuritaustan huomioiminen ja lähiverkoston puute.

Aineistossani toistui **sosiaalityöntekijöiden värisokeus** rasismia kohtaan. Kritz ja Skivenes (2010, 2641–2643) tutkivat norjalaisten ja englantilaisten sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä mustien ja etnisten vähemmistöjen tarpeista ja sosiaalityöntekijöiden roolista niiden kohtaamisesta. Norjalaisista sosiaalityöntekijöistä yksikään ei maininnut rasismia olevan yksi perheen haasteista (mt). Samanlaisia tuloksia kävi ilmi myös Adjein & Minkan (2018) ja Eliassin (2015) tutkimuksissa. Adjei ja Minka (2018) tutkivat mustien vanhempien kokemuksia kanadalaisessa lastensuojelussa, jossa sosiaalityöntekijät olivat vastahakoisia myöntämään rasismia vaikutuksia perheiden elämään. Eliassin (2015, 559) tutkimuksen ruotsalaiset sosiaalityöntekijät kokivat rasismia aiheen epämiellyttäväksi. He sanoivat rasismia olevan epärelevantti aihe lastensuojelussa ja mielsivät sen tapahtuvan sosiaalihuollon ulkopuolella (mt). Aniksen ja Turtiaisen (2021, 10–11) tutkimuksessa sosiaalityöntekijät myönsivät laiminlyöneensä perheen taustan ja rasismia kokemukset.

Toisaalta englantilaiset sosiaalityöntekijät **tunnistivat** yhteiskunnassa vallitsevat **rasistiset rakenteet** ja niiden vaikutuksia maahanmuuttajataustaisten perheiden elämään (Kritz ja Skivenes 2010, 2641–2643). Tämän lisäksi Eliassin (2015, 559) tutkimuksessa haastateltu maahanmuuttajataustainen sosiaalityöntekijä oli kiinnostunut keskustelemaan rasismista, ja toi esiin rasismia ilmenemistä työyhteisössään.

Samantyyppisiä tuloksia värisokeudesta ja rasismia kokemusten huomioimatta jättämisestä oli aineistossani myös **nuorten näkökulmasta**. Akuoko-Barfin ja muiden (2021, 228) tutkimuksessa nuoret kokivat etteivät, sijaisperheet ja lastenkodin (valkoiset) työntekijät huomanneet ja ymmärtäneet nuorten kokemaa rasismia. Tämän lisäksi sijoitetut nuoret kokivat

rasismia sijaisperheissään (Johansson, 2011; Akuoko-Barfi ym., 2021). Mustat nuoret joutuivat toimimaan palvelijoina valkoisille sijaisperheen vanhemmilleen (Akuoko-Barf ym 2021, 227–229). Ruotsalaisessa sijaisperheessä perheen isä kohteli nuorta huonosti ja syytti maahanmuuttajia kaikista maan ongelmista (Johansson 2011, 543).

Aineistostani nousee esiin rasismin kokemusten lisäksi **erityistarpeita**, jotka näen tulevaisuuden työskentelyssä huomioitaviksi tarpeiksi maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa työskennellessä. Kulttuuritaustan huomiointi on aineistoni mukaan haastava tunnistaa sijaishuollossa (Akuoko-Barf ym. 2021; Eliassi 2015, 559). Akuoko-Barfin ja kumppaneiden (2021) tutkimuksessa haastateltiin karibialaistaustaisia nuoria sijoituskokemuksistaan. Tutkimuksen mukaan nuoret kokivat, että sosiaalityöntekijät eivät osanneet huomioida heidän kulttuuritaustaansa sijoittamalla nuoret valkoiseen perheeseen tai lastenkotiin haja-asutusalueelle, missä alueella ei ollut muita mustia. Nuoret kokivat, että heidän huostaanottotatuksensa tuli kaikille näkyväksi olemalla ainut ryhmän tai perheen musta. Tästä syystä nuoret joutuivat selittelemään elämäänsä toisille ensitapaamisesta. Myös nuorten erityistarpeet siivutettiin. Esimerkkinä tästä on asiaankuuluvien hiustenhoitotuotteiden hankkimatta jättäminen. (Mt, 225–227.) Johansson (2011, 546) nostaa perheen verkoston puutteen yhdeksi huomioitavaksi tarpeeksi.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastelin rasismien esiintymisen tapoja ja tilanteita lastensuojelussa. Maahanmuuttajataustaiset perheet ovat ylliedustettuina lastensuojelussa niin Suomessa kuin kansainvälisestikin (ks. luku kaksi). Katsaukseni ei vastaa ylliedustuksen taustalla vaikuttaviin syihin, vaan tarkastelee rasismien esiintymisen tilanteita ja muotoja. Rasismia tarkastelin sekä ilmiönä, että yksittäisinä kokemuksina. Tutkimuskysymykseeni ”*Millä tavalla ja missä tilanteissa rasismi maahanmuuttajataustaisten perheiden kohdalla lastensuojelussa esiintyy?*” vastauksena löytyivät valkoinen oletus ja yksilöllisen kohtaamisen puute, jonka jaoin kulttuuristamisen ja värisokeuden käsitteisiin. Tulokset viittaavat siihen, että lastensuojelussa esiintyy rasismia monella eri tasolla.

Rakenteellisen rasismien määrittelyssä, tietyt normit, prosessit tai käytännöt asettavat tietyt ihmisryhmät kulttuurinsa, etnisen tai rodullisen ryhmänsä vuoksi joko huonompaan asemaan tai edesauttavat oman hyväosaisen aseman säilyttämistä (Puuronen 2011, 58–60; Elfving Ström 2021, luku 11). Tulosten perusteella valkoinen oletus on malliesimerkki rakenteellisesta rasismista, joka läpivalaisee sekä instituutiot että ympäristön (Akuoko-Barf ym. 2021, 228; Kritz & Skiveness 2010, 2642). Valkoisessa yhteiskunnassa olennaista on oletus paremmuudesta (Eliassi 2015, 567; Christie 2010, 210–213). Maahanmuuttajataustaiset perheet ja nuoret nähdään ongelmien lähteenä, niin lastensuojelun kentällä kuin ohjekirjoissakin (Mt; Vrabiescu, 2017; Adjei and Minka, 2018; Sawrikar, 2019). Heistä yritetään joko päästä eroon tai heidät pyritään muuttamaan ”paremmiksi” eli valkoisiksi (Akuoko-Barf ym. 2021; Vrabiescu, 2017). Tällä en kuitenkaan tarkoita sitä, ettei maahanmuuttajataustaisilla perheillä olisi ongelmia. Ongelmia voi olla ja ne tulisi ottaa puheeksi. Näen rasismina sen, että ongelmien oletetaan johtuvan esimerkiksi kulttuuritaustasta tai ihonväristä. Tärkeää olisi mielestäni miettiä, miten ongelmia ja niiden taustalla olevia toimintoja lähestytään.

Maahanmuuttajataustaiset perheet saivat tulosten mukaan valtaväestöltä ja sen instituutioilta leiman, mikä vaikuttaa sekä sosiaalityöntekijöiden asenteisiin että maahanmuuttajataustaisten perheiden avunhakeutumiseen (Sawrikar 2019; Anis & Turtiainen 2021). Perheet eivät halunneet hakea apua, sillä se vahvistaisi jo olemassaolevia oletuksia (Sawrikar 2019). Sosiaalityöntekijät eivät ole immuuneja yhteiskunnassa vallitseville oletuksille (Anis & Turtiainen 2021). Kirjallisuuskatsauksen mukaan muutos ei ole helppoa tai yksinkertaista

(Christie 2010). Valkoisen oletuksen tunnistaminen valkoisena valtaväestön sosiaalityöntekijänä vaatii omiin ennakkoluuloihin ja asenteisiin tutustumista (Anis 2008).

Rasismia esiintyi lastensuojelussa erityisesti kulttuuristamisena, eli perheen kaikkien toimintatapojen oletetaan olevan selitettävissä heidän kulttuurillaan. Perhettä tai nuoria ei siis nähdä yksilönä kulttuurinsa takana (mt; Križ and Skivenes, 2010; Sawrikar, 2019; Anis and Turtiainen, 2021). Näen, että rasismien tunnistamiseen ja myöntämiseen tarvitaan katseen kääntämistä pois itsestä, avoimuutta toisen kokemuksille ja kuuntelemiselle. Aineistostani nousi esiin puute, ja sitä kautta tarve, yksilölliselle kohtaamiselle. Avoin suhtautuminen ja utelias mielenkiinto toista ihmistä ja sen toimintoja kohtaan on eettisen sosiaalityön edellytys (Talentia 2017). Uskon, että yksilöllinen ja kuunteleva, dialogiin pyrkivä kohtaamistapa on mielekäs lähtökohta sekä maahanmuuttajataustaisten että muidenkin perheiden kohdalla.

Aiemmassa tutkimuksessa lapset ja nuoret kokivat rasismia, mutta aikuiset tunnistivat lasten kokemuksia huonosti (Anis 2008; Rastas 2007). Maahanmuuttajataustaisten kokemaa rasismia kuvataan rasismintutkimuksessa uusrasismiksi. Tällä tarkoitetaan sitä, että ihmiset jaotellaan kulttuurin perusteella ryhmiin. Rasismi tulee esiin sanoissa, teoissa, ilmeissä ja rakenteellisissa käytännöissä. (Puuronen 2011.) Tulosten perusteella lastensuojelun sosiaalityöntekijät eivät joko tunnista, tai muusta syystä mainitse rasismia maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa työskennellessä (Križ & Skivenes 2010; Adjei & Minka, 2018; Anis & Turtiainen, 2021; Akuoko-Barf ym. 2021). Sosiaalityöntekijät olivat jopa vastahakoisia keskustelemaan aiheesta (Eliassi, 2015). Ainoastaan maahanmuuttajataustainen sosiaalityöntekijä oli kiinnostunut tuomaan esiin epäkohtia (mt).

Katsaus ei tarjonnut selitystä sosiaalityöntekijöiden värisokeudelle. Värisokeudella tarkoitetaan taustan ja etnisyyden huomiotta jättämistä. Dominelli (2018) selittää sosiaalityöntekijöiden värisokeuden taustalla olevan pelon rasistiksi leimaantumisesta, eikä siksi rasismia ja sen kokemuksia oteta keskusteluissa esiin. Katsauksesta ei toisaalta noussut esiin sosiaalityöntekijöiden kohtaamaa rasismia, mistä ei voi päätellä sitä, ettei esimerkiksi maahanmuuttajataustaiset sosiaalityöntekijät sitä kohtaisi, sillä sitä ei myöskään aineistossa tutkittu. Rasismilla ja hyvinvoinnilla oli aiempien tutkimusten mukaan selkeä yhteys, myös vanhempien rasismikokemukset vaikuttivat lasten hyvinvointiin (Rask & Castaneda 2019, 239; Priest ym, 2013, 118–119 Paine & Stanley 2020). Pohdin sitä, onko rasismien kokemusten ja hyvinvoinnin yhteys sosiaalityöntekijöillä tiedossa. Ehdotan, että sekä sosiaalityön opinnoissa että lastensuojelun kentällä lisättäisiin tietoutta rasismien merkityksestä yksilön hyvinvoinnille.

Katsauksesta nousseet tilanteet selittävät millaisissa tilanteissa maahanmuuttajataustaisten vanhempien hyvinvointi voi horjua. Vanhemmat tulivat maahanmuuttajataustansa takia syyllistetyiksi väkivaltaisiksi ja heidän vanhemmuuttaan epäiltiin ja kyseenalaistiin (Middel ym. 2020, 11; Eliassi 2015, 564–567 Turtiainen and Hiitola, 2019 Adjei & Minka 2018, 519–521; Dalikeni 2021, 17–18). Lastensuojelussa sosiaalityöntekijöiden tehtävänä on tarkkailla vanhempien toimintaa, lasten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Pohdin sitä, miten tärkeää on sanoittaa tätä tehtävää, ja luoda yhteys sekä lapseen että vanhempaan.

Katsaus tarjoaa pohdinnan mahdollisuuden niin yksittäisille lastensuojelun työntekijöille kuin lastensuojelun järjestelmällekkin. Lastensuojelulaissa mainitaan kulttuuritaustan huomioiminen, mistä tulosten perusteella maahanmuuttajataustaisilla perheillä on sekä huonoja kokemuksia että pelkoja lain toteutumista kohtaan. Mustilla nuorilla oli negatiivisia kokemuksia sijoituksista valkoisiin perheisiin ja lastenkotiin. Yhtenä raskaana asiana he kokivat sen, että heidät tunnistettiin lastensuojelun nuoriksi ennen kuin he kertoivat itsestään mitään (Akuoko-Barf ym. 2021). Myös perheet epäilivät kulttuuristen tekijöiden pysymistä lasten elämässä, ja jättivät, kulttuuriaan suojellakseen, ilmoittamatta kotona tapahtuneesta väkivallasta (Sawrikar 2019). Muun muassa Anis (2005) painottaa sosiaalityöntekijän roolia maahanmuuttajataustaisten perheiden ja valtakunnan välillä. Yhdessä tutkimuksessa nousi sosiaalityöntekijöiden rooli rasismien vastustajana ja maahanmuuttajien oikeuksien puolestapuhujana (Anis & Turtiainen 2021). Pohdin sitä, estävätkö taloudelliset resurssit sosiaalityöntekijöiden mahdollisuuksia toteuttaa työtään toivomallaan tavalla.

Tutkimukset olivat valtaosin laadullisia, eikä aineistosta voi tehdä suoraviivaisia yleistyksiä siitä, että rasismia esiintyy kaikkien maahanmuuttajataustaisten perheiden kohdalla tai ettei kukaan sosiaalityöntekijöistä huomioisi rasismien kokemuksia ja kokemusten merkitystä. Katsauksessa oli yksittäisiä sosiaalityöntekijöitä, jotka “näki työn eri lasella”. Tutkielma rajoittui maahanmuuttajataustaisiin perheisiin. Jatkossa olisi mielenkiintoista perehtyä, millä tavoin rasismia esiintyy tutkimuskohteen rajauksen ulkopuolelle jääneiden, kuten saamelaiden ja Suomen romanien, kanssa työskennellessä. Tämä mahdollistaisi tarkemmin Suomeen keskittyvän rasismintutkimuksen lastensuojelun kontekstissa. Aineistossa haastateltiin sekä sosiaalityöntekijöitä että perheitä ja nuoria. Määrällisessä tutkimuksessa tutkittiin lastensuojelun päätöksiä huostaanottilanteissa. Tutkimuskohteiden rajaaminen vain sosiaalityöntekijöihin tai asiakkaisiin olisi tuonut kattavamman kuvan tietystä näkökulmasta. Toisaalta kummankin osapuolen mukaan ottaminen mahdollisti laajemman yleiskatsauksen

luomisen. Tarvetta tieteelliselle suomalaisella tutkimuksella maahanmuuttajataustaisten perheiden rasismikokemuksista ja niiden merkityksistä lastensuojelussa suhteen tarvitaan. Mielenkiintoista olisi tutkia, miten lastensuojelun käytännöt tukevat ja estävät rasismille vapaata sosiaalityötä?

Aineisto koostui yhdeksästä eri länsimaihin lukeutuvasta maasta, joista viisi oli pohjoismaalaisia (yksi norjalainen, kaksi ruotsalaista ja kaksi suomalaista). Värisokeus on tyypillistä Pohjoismaille (Elfving-Ström 2021). Aineistoni tukee väitettä, vaikkakin sitä esiintyy myös muissa aineistoni maissa (Irlanti, Australia, Espanja, Kanada, Englanti, Hollanti, Saksa). Ainoastaan englantilaiset sosiaalityöntekijät tunnistivat kollektiivisesti rasismin vaikutukset (Kritz & Skiveness 2010), mutta toisaalta toisessa tutkimuksessa muslimi-isät olivat yliedustettuina väkivaltaisina englantilaisissa huostaanottoasiakirjoissa (Middlel ym. 2020). Yksikään maa ei ollut rasismista vapaa. Tutkimusmaat olivat kolmesta eri maanosasta. Voidaan pohtia olisiko tulokset olleet erilaisia, jos aineisto olisi ollut vain Euroopasta. Kanadalaisten ja australialaisen tutkimuksen mukaan ottamiselle oli perusteltua, sillä niissä tutkimuskohteena olivat nuoret ja vanhemmat. Suomalaisista tutkimuksista nousseet ongelmat palvelujärjestelmän puutteista, rasismin huomioimattomuudesta ja vanhempien väkivaltaisuuden oletuksista olivat linjassa muun aineiston kanssa.

Toivoa tuovat yksittäisten sosiaalityöntekijöiden huomiot rasismin merkityksestä (Kritz & Skiveness 2010; Eliassi 2015) ja reflektoinnin tärkeydestä (Anis & Turtiainen 2021). Aiempi tutkimus vahvistaa omien asenteiden ja suhtautumisen huomioinnin tärkeyttä (Anis 2008, 91). Koen, että reflektointi ja omien ennakkoluulojen ja ajatusten päivittäminen tulisi olla osa jokaisen sosiaalityöntekijän työskentelyä. Rohkeutta vaaditaan siinä vaiheessa, jos huomaa oman työnantajansa tai työtoverinsa asenteissa päivitettävää. Rasismin vastustaminen on jokaisen, mutta erityisesti valtaväestöön kuuluvan tehtävä (Anis 2008, 102). Antirasistinen työote on avain kohti rasistivapaata yhteiskuntaa. Vielä on pitkä matka kohti rasistivapaata lastensuojelua, mutta sitä kohti on tärkeää kulkea.

“History has shown us that courage can be contagious, and hope can take on a life of its own.” —Michelle Obama

LÄHDELUETTELO

Aineisto merkitty *

*Adjei, Paul Banahe & Minka, Eric (2018) Black parents ask for a second look: Parenting under 'White' Child Protection rules in Canada. *Children and youth services review*. 94. 511–524.

*Akuoko-Barfi, Charlotte & McDermott, Tearney & Parada, Henry & Edwards, Travonne (2021) We Were in White Homes as Black Children: Caribbean Youth's Stories of Out-of-Home Care in Ontario, Canada. *Journal of progressive human services* 32, no. 3: 212–242.

*Anis, Merja & Turtiainen, Kati (2021) Social Workers' Reflections on Forced Migration and Cultural Diversity—Towards Anti-Oppressive Expertise in Child and Family Social Work. *Social sciences (Basel)* 10.3: 79

Anis Merja (2013) Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo & Stina Fågel & Minna Säävälä (toim.). *Olemme muuttaneet -ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Monikulttuurinen Osaamiskeskus. Väestöliitto. Helsinki.*

Anis Merja (2008) Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat. *Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 47/2008. Väestöliitto. Helsinki.*

Castaneda, Anu & Rask, Shadia & Koponen, Päivi & Suvisaari, Jaana & Koskinen, Seppo & Härkänen, Tommi & Mannila, Simo & Laitinen, Kari & Jukarainen, Pirjo & Jasinskaja-Lahti, Inga (2015) The association between discrimination and psychological and social well-being: a population-based study of Russian, Somali and Kurdish migrants in Finland. *Psychology and Developing Societies*, 27, 270–292.

*Christie, Alastair (2010) Whiteness and the Politics of 'race' in Child Protection Guidelines in Ireland. *European Journal of Social Work*, 13.2. 199–215.

Congress, Elaine P. & Manny J. González (2013) *Multicultural Perspectives in Social Work Practice with Families*. 3rd ed., Springer Publishing Company.

*Dalikeni, Colletta (2021) Child-rearing practices: cross cultural perspectives of African asylum-seeking families and child protection social workers in Ireland. *European journal of social work*. Online 24 (1), 8–20.

Elfving Ström, Eeva (2021) Rasismi ja rodullistaminen: askelmerkkejä rasisminvastaiseen sosiaalityöhön. Teoksessa Aila-Leena, Matthies & Anu-Riina, Svenlin & Kati, Turtiainen & Sirkka, Alho (toim.). *Aikuissosiaalityö: tieto, käytäntö ja vaikuttavuus* Helsinki: Gaudeamus.

*Eliassi, Barzoo (2015) Constructing Cultural Otherness Within the Swedish Welfare State: The Cases of Social Workers in Sweden. *Qualitative social work: QSW: research and practice* 14, no. 4: 554–571.

EU Midis II (2018) Being black in the EU. Second European Union Minorities and Discrimination Survey. European Union Agency for Fundamental Rights, 2018

Euroopan komissio (2015) Syrjintä EU: ssa 2015. Eurobarometri 83:4. Suomen tulokset.

Euser, Eveline M & van IJzendoorn, Marinus H & Prinzie, Peter & Bakermans-Kranenburg Marian J (2011) Elevated Child Maltreatment Rates in Immigrant Families and the Role of Socioeconomic Differences. *Child maltreatment* 16, no. 1: 63–73.

Heikkilä-Daskapoulos, Sanna (2008) Maahanmuuttajataustaiset lapset ja perheet palvelujärjestelmässä - asiantuntijoiden näkökulmia. Lastensuojelun keskusliitto.

Hiitola, Johanna & Heinola, Hanna (2009) Huostaanotto ja oikeudellinen päätöksenteko. Hallinto-oikeuksien ratkaisut huostaanottoasioissa 2008. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti. 46/2009

*Johansson, Ing-Marie (2011) The multicultural paradox: The challenge of accommodating both power and trust in child protection. *International social work* 54(4), 535–549.

Kallio, Tomi J (2006) Laadullinen tutkimus metodina ja yhteiskuntatieteellisenä lähestymistapana. *Hallinnon tutkimus* 2, 18–28.

Katisko, Marja (2012) Sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä maahanmuuttajataustaisten perheiden asiakkuudesta lastensuojelussa. Teoksessa Elina Ekholm & Marja Katisko (toim.). Yhteiselo metropolissa — kokemuksia sovittelusta ja näkökulmia lastensuojeluun. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B raporteja 52. Tampere: Juvenes Print Oy.

Keskinen, Suvu & Rastas, Anna & Tuori, Salla (2009) Johdanto: suomalainen maahanmuuttokeskustelu tienhaarassa. Teoksessa Suvu Keskinen & Anna Rastas & Salla Tuori (toim.) En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, Tampere. 7–21.

Keskinen, Suvu & Seikkula, Minna & Mkwesha, Faith (2021) Teoreettisen keskustelun avaimet -rasismi, valkoisuus ja kolonialismin purkaminen. Teoksessa Suvu Keskinen & Minna Seikkula & Faith Mkwesha & Ulkar Aghayeva & Anna Sinkkonen (toim.) Rasismi, valta ja vastarinta: rodullistaminen, valkoisuus ja koloniaalisuus Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.

*Križ, Katrin & Skivenes, Marit (2010) 'Knowing Our Society' and 'Fighting Against Prejudices': How Child Welfare Workers in Norway and England Perceive the Challenges of Minority Parents. *The British Journal of Social Work* 40(8). 2634–51

Kuusio Hannamaria, Seppänen Anna, Jokela Satu, Somersalo Laura & Lilja Eero (2020) Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa: FinMonik-tutkimus 2018–2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 01/2020.

Kääriälä, Antti & Keski-Säntti, Markus & Aaltonen, Mikko & Haikkola, Lotta & Huotari, Tiina & Ilmakunnas, Ilari & Juutinen, Aapo & Kiilakoski, Tomi & Merikukka, Marko & Pekkarinen, Elina & Rask, Shadia & Ristikari, Tiina & Salo, Jarmo & Gissler, Mika (2020) Suomi seuraavan sukupolven kasvu ympäristönä Seuranta Suomessa vuonna 1997 syntyneistä lapsista, joilla on ulkomailla syntynyt vanhempi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 15/2020.

Laird, Siobhan Elizabeth & Prospera Tedam (2019) Cultural Diversity in Child Protection: Cultural Competence in Practice. Macmillan International Higher Education.

Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Leinonen, Johanna (2012) INVISIBLE IMMIGRANTS, VISIBLE EXPATS? Americans in Finnish Discourses on Immigration and Internationalization. Nordic Journal of Migration Research, vol. 2, no. 3, Versita.

Maahanmuuttovirasto (2021) Maahanmuuton tilastot 2020: Suomeen muutetaan useimmiten työn takia, korona vaikutti hakemusten määrään. <https://migri.fi/-/maahanmuuton-tilastot-2020-suomeen-muutetaan-useimmiten-tyon-takia-korona-vaikutti-hakemusten-maaraan> Julkaistu 20.1.2021. Viitattu 31.12.2021.

Mallon, Gerald P. (2013) Practice with Families where Gender or Sexual Orientation is an Issue: Lesbian, Gay, Bisexual and Trans individuals and their families. Teoksessa Elaine P. Congress & Manny J. González (toim.). Multicultural Perspectives in Social Work Practice with Families. Kolmas painos. Springer Publishing Company.

Martikainen, Tuomas & Sintonen, Teppo & Pitkänen, Pirkko (2006) Ylirajainen liikkuvuus ja etniset vähemmistöt. Teoksessa Tuomas Martikainen (toim.): Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla. SKS, Helsinki, 9–41.

*Middel, Floor & López López, Mónica & Fluke, John & Grietens, Hans (2020) The Effects of Migrant Background and Parent Gender on Child Protection Decision-Making: An Intersectional Analysis. Child Abuse & Neglect 104:104479–15.

Migri (2021) Tilastot. Maahanmuuttoviraston päätökset. <https://tilastot.migri.fi/index.html#decisions?start=600&end=611> Päivitetty 15.12.2021. Viitattu 5.1.2022.

Paine, Sarah-Jane & James, Stanley (2020) Caregiver Experiences of Racism Are Associated with Adverse Health Outcomes for Their Children: A Cross-Sectional

Analysis of Data from the New Zealand Health Survey. *Critical public health* 30, no. 5: 509–520.

Puuronen, Vesa (2011) *Rasistinen Suomi*. Helsinki: Gaudeamus. Print.

Puusa, Anu & Julkunen, Sara (2020) Uskottavuuden arviointi laadullisessa tutkimuksessa. Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti & Iiris (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus, 189–201.

Priest, Naomi & Paradies, Yin & Treanor, Brigid & Truong, Mandy & Karlsen, Saffron & Kelly, Yvonne (2013) A Systematic Review of Studies Examining the Relationship Between Reported Racism and Health and Wellbeing for Children and Young People. *Social science & medicine* (1982) 95: 115–127.

Pösö Tarja (2015) How the Finnish Child Protection System Meets the Needs of Migrant Families and Children. Teoksessa Marit Skivenes & Ravinder Barn. *Child Welfare Systems and Migrant Children: A Cross Country Study of Policies and Practice*. New York, New York: Oxford University Press. Print.

Rask Shadia & Castaneda Anu (2019) Syrjäntäkemukset ja niiden yhteys hyvinvointiin ja kotoutumiseen ulkomaalaistaustaisessa väestössä. Teoksessa Villiina Kazi & Anne Alitolppa-Niitamo & Antti Kaihovaara (toim.) *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*. TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. 229–243.

Rastas, Anna (2005) Rasismi. Teoksessa Anna Rastas & Laura Huttunen & Olli Löytty (toim.) *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*. Tampere: Vastapaino, 69–116

Rastas, Anna (2007) *Rasismi lasten ja nuorten arjessa: transnationaalit juuret ja monikulttuuristuva Suomi*. Tampere: Tampere University Press. Print.

Rastas Anna (2013) Nimeämisen politiikka ja rasismien rajaamat sosiaaliset suhteet. Teoksessa Lehtonen, Mikko. *Liikkuva maailma: liike, raja, tieto*. Vastapaino.

Ryynänen Sanna (2020) Puhummeko nyt rasismista? *Media & viestintä* 43(2020): 4, 326–344.

*Sawrikar, Pooja (2019) Child Protection, Domestic Violence, and Ethnic Minorities: Narrative Results from a Mixed Methods Study in Australia. PloS One 14(12)

Schick, Matthis & Schönbucher, Verena & Landolt, Markus A & Schnyder, Ulrich & Xu, Wenjie & Maier, Thomas & Mohler-Kuo, Meichun (2016) Child Maltreatment and Migration: A Population-Based Study Among Immigrant and Native Adolescents in Switzerland. Child maltreatment 21, no. 1: 3–15.

Seppänen, Anna & Abdulhamed, Rekar & Rask, Shadia & Castaneda, Anu (2020) Turvallisuus. Teoksessa Hannamaria Kuusio & Anna Seppänen & Satu Jokela & Laura Somersalo & Eero Lilja (toim). Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa: FinMonik-tutkimus 2018–2019. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Raportti 01/2020.

Sinokki, Jari (2017) Rasismin määritelmä. Teoksessa Jari Sinokki (toim.) Rasismi ja filosofia. Eetos, Turku. Sleeter, C. E. & D. 272–287

Talentia (2017) Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry, ammattieettinen lautakunta. Helsinki.

TENK (2012) Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/htk_ohje_verkko14112012.pdf.

Tilastokeskus (2020) Suomen virallinen tilasto. Väestörakenne. Verkkojulkaisu. ISSN=1797–5379. Vuosikatsaus 2019. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/vaerak/2019/02/vaerak_2019_02_2020-05-29_tie_001_fi.html . Viitattu 15.11.2021.

Tilastokeskus (2021) Maahanmuuttajataustaisten määrät ja osuudet alueittain, 1990–2020. Maahanmuuttajat ja kotoutuminen. https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Maahanmuuttajat_ ja_kotoutuminen/Maahanmuuttajat_ ja_kotoutuminen_Maahanmuuttajat_ ja_kotoutuminen/maakoto_pxt_11vu.px/table/tableViewLayout1/ . Viitattu 15.11.2021.

Tilastokeskus. Käsitteet ja määritelmiä. Maahanmuuttajat ja kotoutuminen. <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/kasitteet-jamaaritelmat.html#ulkomaalaistaustainen> . Viitattu 15.11.2021.

Tummaihoisena EU:ssa Toinen Euroopan unionin vähemmistöjä ja syrjintää koskeva tutkimus (2019) Tiivistelmä. FRA – Euroopan Unionin perusoikeusvirasto. EU MIDIS II. Euroopan Unionin julkaisutoimisto.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. Print.

Turtiainen, Kati & Hiitola, Johanna & Gruber, Sabine & Tiilikainen, Marja (2020) Introduction, The changing welfare state. Teoksessa Johanna, Hiitola & Kati, Turtiainen & Sabine, Gruber & Marja, Tiilikainen (toim). Family Life in Transition: Borders, Transnational Mobility, and Welfare Society in Nordic Countries London: Routledge.

*Turtiainen, Kati. & Hiitola, Johanna (2019) Migrant parents talking back – Stigmatised identities and doing being ordinary. Qualitative social work: QSW: research and practice. Online18 (6). 1051–1066.

*Vrabiescu, Ioana (2017) Roma migrant children in Catalonia: between the politics of benevolence and the normalization of violence. Ethnic and racial studies. [Online] 40 (10), 1663–1680.

Zacheus, Tuomas & Mira, Kalalahti & Janne, Varjo & Minna, Saarinen & Markku, Jahnukainen & Marja-Liisa, Mäkelä & Joel, Kivirauma (2019) Discrimination, Harassment and Racism in Finnish Lower Secondary Schools. Nordic Journal of Migration Research 9, no. 1: 81–98.

LIITE 1 Aineiston esittely

Adjei, Paul Banahe & Minka, Eric (2018) Black parents ask for a second look: Parenting under 'White' Child Protection rules in Canada. *Children and youth services review*. 94. 511–524.

Kanadalainen laadullinen tutkimus mustien vanhempien tiedoista, käsityksistä ja kokemuksista lastensuojelun prosesseista ja säännöistä Torontossa, Winnipegissä ja St. John:ssa. Tutkimus koostuu kirjallisuuskatsauksesta Afrikan ja Karibian maahanmuuttajien kotoutumisprosessiin ja integraatiopolitiikkaan liittyen, sekä 100:n vanhemman haastattelusta, 15:n siirtolaisyhteisön avainhenkilöiden semi-strukturoidusta haastattelusta sekä kolmesta ryhmähaastattelusta. Tutkimuksen mukaan kokemuksiin vaikuttivat kulttuuritietoisuus ja mustiin kohdistuva rasismi Kanadassa, joita lastensuojelu tuskin huomioi työskennellessään perheiden parissa. Osallistujilla oli huonoja kokemuksia lastensuojelusta, jossa he kokivat tulevansa rodullisesti arvostelluksi. Tutkimus suosittelee kanadalaisen lastensuojelun askelia ymmärtävämpään työskentelytapaan mustien perheiden kanssa ja kehittävän strategioita huostaanotettujen lapsien ja perheiden parempaan yhteydenpitoon.

Akuoko-Barfi, Charlotte & McDermott, Tearney & Parada, Henry & Edwards, Travonne (2021) We Were in White Homes as Black Children: Caribbean Youth's Stories of Out-of-Home Care in Ontario, Canada. *Journal of progressive human services* 32, no. 3: 212–242.

Kanadalainen laadullinen tutkimus moniroituisesta (transracial) lastensuojelun sijoituksen kokemuksista. Tutkimuksessa haastateltiin 25:ä mustaa karibialaista 16–25-vuorokautta heidän kokemuksistaan ollessaan sijoitettuna valkoihoisten valtaväestön koteihin tai lastenkoteihin, joissa kaikki työntekijät kuuluvat valkoisiin. Tutkimuksen teemoina olivat valkoiseen ympäristöön sopeutuminen ja näkyvyys, asianmukainen hiustenhoito, ihonhoito ja ruoka sijoituspaikoissa, valkoisuus ja mustiin kohdistuvat rasismi sekä yhteydentunne huoltajan kanssa.

Anis, Merja & Turtiainen, Kati (2021) Social Workers' Reflections on Forced Migration and Cultural Diversity—Towards Anti-Oppressive Expertise in Child and Family Social Work. *Social sciences (Basel)* 10.3: 79

Suomalainen laadullinen tutkimus lasten ja perheiden kanssa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden näkemyksistä monikulttuurisista, monikielisistä ja rajoja ylittävistä teemoista maahanmuuttajien kanssa tehdyssä työssä. Tutkimuksen tarkoituksena oli analysoida 32:a lastensuojelua ja monikulttuurisuutta käsittelevää tekstiä ja kahdeksaa ryhmähaastattelua ja löytää sortoavastustavaan sosiaalityön haasteita ja mahdollisuuksia sekä tarpeita ja menetelmiä. Tutkimuksen mukaan haasteita olivat paikallisten palvelujen erilaisuudet, sosiaalityöntekijöiden ammattitaidon epävarmuus pakotettujen (forced) maahanmuuttajien kanssa työskennellessä, hyvinvointipalvelujen kansalliset määrittelyt ja kommunikaatiohaasteet. Tarpeina painotettiin sosiaalityöntekijöiden itsereflektioinnin merkitystä sortoa vastustavassa työskentelytavassa, sisällyttäen ihmisoikeusnäkökulman ja asiakasorientoituneen työskentelytavan.

Christie, Alastair (2010) Whiteness and the Politics of 'race' in Child Protection Guidelines in Ireland. *European Journal of Social Work*, 13.2. 199–215.

Irlantilainen tutkimus analysoi miten tummaihoiset ja etniset vähemmistöryhmät esitellään kansallisissa opaskirjoissa. Valkoinen irlantilainen vanhemmuus on normi, johon vanhemmuutta verrataan, jolloin tummaihoiset ja muut etniset vähemmistöt nähdään haavoittuvaisina ja jatkuvassa avun tarpeessa. Tutkimuksen mukaan Irlanti on muuttunut rodullisesta valtiosta rasistiseksi valtioksi, jonka toimintalinjojen tarkoituksellisena maalittamiskohteena on mustat ja rodulliset vähemmistöryhmät.

Daliken, Colletta (2021) Child-rearing practices: cross cultural perspectives of African asylum-seeking families and child protection social workers in Ireland. *European journal of social work*. Online 24 (1), 8–20.

Laadullinen irlantilainen tutkimus tummaihoisten afrikkalaisten turvapaikanhakijaperheiden ja valkoisten lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden välisestä vuorovaikutuksesta. Tutkimuksessa tarkasteltiin pöytäkirjoja, henkilökohtaisia uskomuksia, rodulliskulttuurisen normaaliuden ymmärtämistä ja vastavuoroisia epäilyjä toisten käytöksestä. Tutkimuksen mukaan turvapaikanhakijaperheet raportoivat sosiaalityöntekijät ammattilaisina, jotka ovat epäkunnioittavia heidän vanhemmuuttansa kohtaan ja pitävät omia lastenkasvatustapoja ylempiarvoisina.

Eliassi, Barzoo (2015) Constructing Cultural Otherness Within the Swedish Welfare State: The Cases of Social Workers in Sweden. *Qualitative social work: QSW: research and practice* 14, no. 4: 554–571.

Laadullinen tutkimus sosiaalityöntekijöiden määrittämistä maahanmuuttajien ongelmista Ruotsissa. Tutkimuksessa haastateltiin 20:ä sosiaalityöntekijää Tukholmassa, Malmössa ja Östersundissa. Tutkimusten mukaan sosiaalityöntekijät eivät näe kulttuuriset eriävyyksiä mutta kiinnittävät huomiota niihin silloin kun ne toimivat perusteluina väliintulolle. Tämäntapainen kulttuuristaminen, edesauttaa ja vahvistaa ruotsalaista paremmuutta ja estää ei-eurooppalaisten maahanmuuttajien tasa-arvoisia mahdollisuuksia osallisuuteen yhteiskunnassa. Tutkimus suosittelee ruotsalaisen sosiaalityön kulttuurisen viitekehyksen uudelleenarviointia ja muiden tekijöiden, kuten työttömyyden, asunnottomuuden, syrjäytymisen, etnisen syrjinnän ja köyhyyden huomioonottamista.

Johansson, Ing-Marie (2011) The multicultural paradox: The challenge of accommodating both power and trust in child protection. *International social work* 54(4), 535–549.

Ruotsalaisessa laadullisessa tutkimuksessa tutkitaan, onko etninen tausta alikommunikoitu lastensuojelussa, ja jos on niin mitä vaikutuksia sillä on syrjäytyneiden maahanmuuttajaperheiden hyvinvoinnille haastatteleamalla seitsemää 14–22-vuotiasta lastensuojelussa ollutta ei-länsimaista miestä, heidän sosiaalityöntekijöitään, perheenjäseniään ja lastenkodin yhteyshenkilöitä. Tutkimuksen mukaan vastavuoroinen ja luottamuksellinen vuorovaikutus sekä maahanmuuttajaperheiden erityistarpeiden huomiointi vaikuttava tapa mahdollistaa inklusio.

Križ, Katrin & Skivenes, Marit (2010) 'Knowing Our Society' and 'Fighting Against Prejudices': How Child Welfare Workers in Norway and England Perceive the Challenges of Minority Parents. *The British Journal of Social Work* 40(8). 2634–51

Laadullinen tutkimus, joka vertailee lastensuojelun työntekijöiden näkemyksiä mustien ja etnisten vähemmistöryhmien vanhempien tarpeista ja sosiaalityöntekijöiden roolia niiden kohtaamisessa Norjassa ja Englannissa. Tutkimuksessa haastateltiin 47:ää lastensuojelun sosiaalityöntekijää. Tutkimus löysi kaksi selkeää eroavaisuutta maiden

sosiaalityöntekijöiden välillä työntekijöiden odotuksista vanhempien roolista lapsiensa elämästä ja oletuksista vanhempien suhteesta lastensuojeluun. Norjalaiset sosiaalityöntekijät käsittävät rasismille sokean, yksilöllisen ja muutosorientoituneen suhtautumisen, jolloin he odottavat vanhempien tulevan kaksikielisiksi ja -kulttuurisiksi. Kun taas englantilaiset sosiaalityöntekijät havainnollistavat antirasistisen ja kulttuurisensitiivisen, holistisen ja puolustavan näkemyksen, jolloin he huomioivat perheiden kokemukset rasismista ja ennakkoluuloista.

Middel, Floor & López López, Mónica & Fluke, John & Grietens, Hans (2020) The Effects of Migrant Background and Parent Gender on Child Protection Decision-Making: An Intersectional Analysis. *Child Abuse & Neglect* 104:104479–15.

Määrällinen tutkimus maahanmuuttajataustan ja sukupuolen vaikutuksista ja yhteydestä lastensuojelun päätöksissä jatkaa asiakkuutta. Tutkimus koostuu 1189 tapauksesta Englannissa, Alankomaissa ja Saksassa. Tutkimuksen tuloksena oli, että äitien ja maahanmuuttajaisien tekemä kaltoinkohtelun seurauksena lastensuojelun asiakkuuden todennäköisyys oli korkeampi. Tulokset olivat päteviä kaikissa tutkimusmaissa, mutta erityisesti Englannissa.

Sawrikar, Pooja (2019) Child Protection, Domestic Violence, and Ethnic Minorities: Narrative Results from a Mixed Methods Study in Australia. *PloS One* 14(12)

Australialainen monimentelmällinen tutkimus, etnisistä vähemmistöperheistä lastensuojelussa ja perheväkivallasta. Tutkimus koostuu perusteellisesta kirjallisuuskatsauksesta, 120:stä sattumanvaraisesti valikoituneesta lastensuojelutapauskuvauksesta, 29:stä lastensuojelun piirissä olevien etnisten vähemmistöperheiden ja 17:stä lastensuojelun työntekijöiden syvähaastatteluista. Tutkimuksen tuloksena identifioitui kolme yhteyttä etnisten vähemmistöperheiden ja perheväkivallan välille: ensimmäisenä lastensuojeluasiakkuus tahraa perheen maineen, mikä vaikuttaa perheen osallisuuteen palveluissa, toisena perheen yhteenkuuluvuutta pidetään suuressa arvossa, minkä takia oma turvallisuus voidaan uhrata perheen yhtenäisyyden ja lasten ”kulttuuriturvallisuuden” takia, kolmanneksi etnisten vähemmistöperheiden kulttuurisilla tekijöillä ja perheväkivallalla on yhteys, mutta panemalla sen (perheväkivalta) kulttuurin tai rodun syyksi, on rasismia.

Turtiainen, Kati. & Hiitola, Johanna 2019. Migrant parents talking back – Stigmatised identities and doing being ordinary. *Qualitative social work: QSW: research and practice*. Online18 (6). 1051–1066.

Suomalainen laadullinen tutkimus maahanmuuttajavanhempien vastustuksesta rassistisia ja leimaavia stereotypioita heidän vanhemmuuttaan kohtaan. Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia vanhempien tapoja vastustaa heille annettuja rassistisia ja leimaavia kategorioita. Tutkimus toteutettiin ryhmä- ja yksilöhaastatteluin, haastattelemalla 24:ä vanhempaa. Tuloksina saatiin kaksi tapaa vastustaa annettua epäkelvää maahanmuuttajavanhemman asemaa: negatiivisesta kategoriasta irrottautuminen ja elämäntilanteen, sukupuoliroolien sekä vanhemmuuden tavoitteiden normalisoiminen. Lisäksi tuloksena oli, että maahanmuuttajavanhemmat kohdataan usein yhtenäisenä ryhmänä, minkä seurauksena he voivat kohdata rakenteellista rasismia.

Vrabiescu, Ioana (2017) Roma migrant children in Catalonia: between the politics of benevolence and the normalization of violence. *Ethnic and racial studies*. [Online] 40 (10), 1663–1680.

Espanjalainen laadullinen tutkimus maahanmuuttajaromaniperheistä ja -lapsista Kataloniassa. Tutkimuksen analysoi kohderyhmään käytettyjä institutionaalisia ja organisatorisia menetelmiä haastattelemalla paikallisia poliitikkoja, virkamiehiä, sosiaalityöntekijöitä sekä Romanian konsulaattia. Tutkimuksen tarkoituksena oli löytää selitys ”vapaaehtoisten palautusten” ja lastensuojelun ohjelmien välillä. Tutkimuksen tuloksena oli, että hyväntahtoiset toimintalinjaukset perustellaan lasten hyvinvoinnin suojelemisella, vaikka se pakottaa köyhät romaniperheet jatkuvaan muuttoliikkeeseen. Tutkimus paljastaa rakenteellisen rasismien käytännöt maahanmuuttajaromaneja kohtaan.